

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

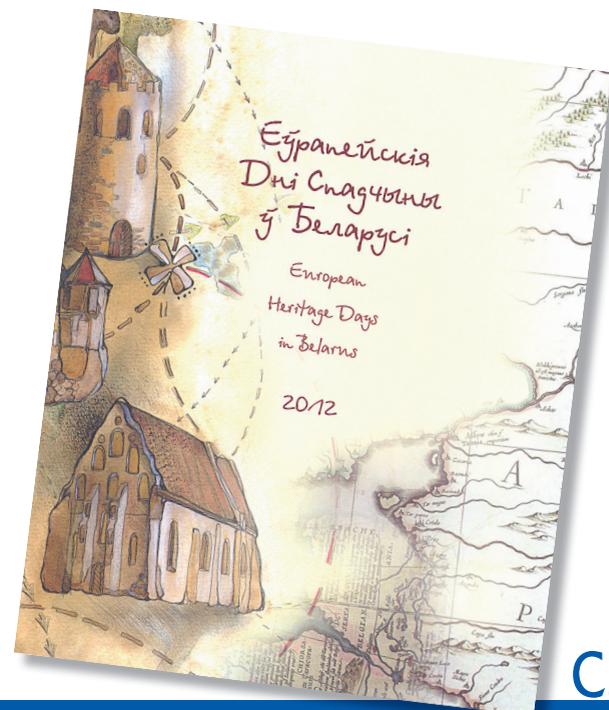
15 верасня — ПРАФЕСІЙНАЕ СВЯТА БІБЛІЯТЭКАРАЎ КРАІНЫ

С. 2, 3, 12

**"...Праісці
праз
вернасць"**
100-годдзе з дня
нараджэння
класіка

С. 2, 13

С. 6

ШМАТГРАННЫЯ "ДАЖЫНКІ"

С. 2

**Няўжо лялькам
столькі?**

Не можа быць!

Да адкрыцця 75-га сезона

С. 7

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь
Літаратурна-мемарыяльны комплекс у вёсцы
Васілішчынскіх класікаў Рэспублікі Беларусь на сперак ВНЕСА
ААТ «Белгазпрамбанк»

21.09.2012-14.01.2013
г. Мінск, вул. Леніна, 20

ВЫСТАВА
**Мастакі
Парыжскай школы
з Беларусі**

з карпаратыўнай калекцыі ААТ «Белгазпрамбанк»,
музейных і прыватных збораў

Якуў Балглей
Роберт Генін
Яўген Зак
Міхаіл Кікоін
Пінхус Крамень
Надзея Хадасевіч-Ложэ
Восіп Лубіч
Хаім Суцін
Восіп Цадкін
Сам Царфін
Марк Шагал

С. 14 — 15

Аб'ява*

ОАО "Гомель-Белпромкультура" УНП №40069601.

ОТКРЫТОЕ АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО
ГОМЕЛЬБЕЛПРОМКУЛЬТУРА

единственное
специализированное
предприятие
по производству
мебели
и оборудования
для библиотек
и учреждений культуры
предлагает

кафедры, стеллажи,
столы, шкафы, банкетки,
трибуны, мольберты
г. Гомель, ул. Барыкина, 82 "Б"
0232 408-172, 408-182;
+375 29 681 15 30
www.GBPK.by

Шаноўныя бібліятэчныя работнікі!

Выдатна, што ў краіне ёсць такое свята, як Дзень бібліятэк, якое ўжо больш за 10 гадоў з'яўляецца важнай падзеяй у культурным і грамадскім жыцці рэспублікі.

Сёння каля 9,2 тыс. публічных і спецыяльных бібліятэк краіны рупліва захоўваюць звыш 200 млн. экзэмпляраў дакументаў, забяспечваюць свабодны доступ грамадзян рэспублікі да інфармацыі і ведаў, ствараюць умовы для духоўнага і маральнага развіцця чытачоў. Іх паслугамі карыстаюцца больш за 3,5 млн. чалавек.

Дасягнуты сёння высокі ўзровень нацыянальнай культуры Беларусі бярэ свой пачатак ад першай друкаванай кнігі Францыска Скарыны, нястомнай працы яго паслядоўнікаў — Сымона Буднага, Васіля Цяпінскага. Аб умацаванні роднай мовы, адукаванасці беларускага народа праз моц роднага слова дбалі спецыялісты беларускага народа.

2012 год — юбілейны для класікаў беларускай літаратуры М.Танка, Я.Купалы і Я.Коласа, а таксама і для галоўнай скарбніцы нашай краіны — Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Таму абвешчаны 2012-га годам кнігі з'явілася лагічным ды своечасовым і стала сведчаннем асаблівай увагі дзяржавы да праблем падтрымкі ды развіцця чытанья як якаснага складніка сацыялізацыі асобы і развіцця айчынай культуры..

Укараненне новых інфармацыйных тэхналогій паспужае пераўтварае бібліятэкі ў найважнейшыя інфармацыйныя цэнтры грамадства.

У аўтаматызаваным рэжыме функцыянуюць Нацыянальная бібліятэка Беларусі, усе рэспубліканскія галіновыя і абласныя бібліятэкі. Стварэнне ў перспектыве Нацыянальнай электроннай бібліятэкі дазволіць знітаваць у інфармацыйнай прасторы кніжныя скарбы гістарычных кнігазбораў і ўвесці іх у культуры і навуковы ўжытак.

Наяўнасць Дня бібліятэк у святочным календары рэспублікі — прыванне на дзяржаўным узроўні вялікай ступені ўплыву бібліятэк на развіццё ўсіх сфер грамадскага жыцця і адчувальнага сацыяльна-эканамічнага эфекту ад іх дзейнасці, сведчанне увагі дзяржавы да працы бібліятэкараў, чые прафесіяналізм, вопыт, самааддача, творчая энергія і вернасць свайму прыванню выклікаюць бязмерную павагу.

Перакананы, што беларускія бібліятэкі і надалей будуць заставацца вернымі захавальнікамі мудрасці нацыі, яе стадыні і вопыту, забяспечваючы жывую павязь пакаленняў.

Са святам!

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел ЛАТУШКА

Флэшмоб і промаакцыя

Палескі рэгіён працягвае здзіўляць яркімі інавацыямі ў наладжванні творчых дзей. Не паспеў адзіраваць II Фестываль этнакультурных традыцый "Покліч Палесся", як у праўленне культуры Гомельскага аблвыканкама пры падтрымцы работнікаў культуры Петрыкаўшчыны рэалізавала 14 верасня акцыю, прысвечаную Году кнігі і Дню бібліятэк.

Начальнік аддзела культуры Петрыкаўскага райвыканкама Алена Прадко паведала "К", што свята кнігі і чытанья называецца "Петрыкаў чытаючы". Яго правялі супрацоўнікі ЦРБ, гарадской і дзіцячай бібліятэк. Праект атрымаўся сапраўды маштабным. Спачатку бібліятэкары скіраваліся

ў гімназіі, школы, дзіцячыя садкі. Ёўныя мерапрыемствы па пашырэнні бібліяфільскага кола называліся "Запішыся ў бібліятэку" і "Стань чытачом".

Цягам усяго святочнага дня на вуліцах райцэнтра ладзілася агітацыйная промаакцыя: жыхарам Петрыкава раздаваліся ўлёткі,

змест якіх пераконваў у карысці чытанья. Ёўныя дзея натуральным чынам перарасла ў флэшмоб: маладыя людзі ў майках з надпісам "Час чытаць" імгненна сабраліся ў калону, разгарнулі кнігі і "гучна" прайшлі ад Цэнтральнай раённай да Дзіцячай бібліятэкі.

ЦРБ працавала да 22.30. Менавіта да гэтага часу доўжылася і мерапрыемства "Бібліяноч". Тут праходзілі экскурсіі, працавала фотастудыя... Завяршылася кніжнае свята ў Петрыкаве маладзёжным эстрадным канцэртам.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Новыя магчымасці і Інтэрнэт

Да Дня бібліятэк Беларусі ЦНБ НАН арганізавала святочныя акцыі.

На гэтым тыдні адбылася акцыя "Стань чытачом бібліятэкі бясплатна", у рамках якой кожны ахвотны мог бясплатна запісацца ў бібліятэку. Акрамя таго, праведзена апытанне наведвальнікаў бібліятэкі "Як вас сёння абслужылі?", пад час якога ўдзельнікі давалі адзнаку працы бібліятэкараў. Па сканчэнні тыдня

кожны можа азнаёміцца з вынікамі экспрэс-апытання. Яшчэ адна акцыя, прыванная для прыцягнення увагі да чытанья — "Мяняем кнігу на кнігу", — дае магчымасць чытачу ўзяць сабе кнігу з прапанаваных бібліятэкай і, на выбар, прынесці замест яе выданне з дому. Па словах Вольгі Смык, гэтая акцыя зацікавіла не толькі наведвальнікаў, але і супрацоўнікаў, таму ў будучым магчыма яе паўтарэнне.

Вольга НАВІЦКАЯ

Беларуска-бразільская перспектыва

Галоўны спецыяліст аддзела міжнародных сувязей Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Вадзім Мацэвасян паведаміў "К", што міністр культуры нашай краіны Павел Латушка сустрэўся 10 верасня з Паслом Бразіліі ў Беларусі Рэната Луісам Рыдрыгесам Маркесам.

Справа ў тым, што 1 — 5 кастрычніка ў нас пройдуць Дні бразільскага кіно. Але размова міністра з Паслом датычылася не толькі гэтага. Абодва бакі абмеркавалі перспектывы супрацоўніцтва ў культурнай сферы. Дасягнута дамоўле-

насць, што першае ў гісторыі беларуска-бразільскіх творчых стасункаў мерапрыемства пройдзе пры непасрэднай падтрымцы Пасольства Бразіліі ў Беларусі.

Апрача таго, гаворка ішла пра магчымасць распрацоўкі пагаднення паміж міністэрствамі культуры дзвюх краін. Да прыкладу, пра арганізацыю гастролей Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі ў Бразіліі. Яшчэ адна тэма гаворкі — магчымасць удзелу бразільскіх кінематаграфістаў у Мінскім міжнародным кінафестывалі "Лістапад".

Наш кар.

Сёмы Башметаўскі

23 верасня ў Мінску адкрыецца VII Міжнародны фестываль Юрыя Башмета. Сёлета яго праграма як ніколі працяглая і насычаная, прыцягальная імёнамі знаных музыкантаў і цікавымі творамі, у тым ліку прэм'ерамі ў Беларусі.

— Канцэрты абдудуцца не толькі на сталічных сценах, — адзначае мастацкі кіраўнік і суаўтара Аркамітэта фестывалю, лаўрэат міжнародных конкурсаў, стыпендыят спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі Расціслаў Крымер, — але і ў Брэсце, а таксама ў сёлетаў Культурнай сталіцы Беларусі — Нясвіжы. Там выступіць актэ, складзены з музыкантаў Камернага ансамбля "Салісты Масквы". Не перабольшанне і тое, што сусветна вядомы французскі джазавы скрыпач Жан-Люк Панці сустрэне ў нас сваё

70-годдзе: ягонае выступленне ў Беларуска-бразільскім цырку разам з бэндам пад яго кіраўніцтвам абдудзеца акурат у дзень юбілею — 29 верасня.

Але большасць канцэртаў, вядома, пройдзе на філарманічнай сцэне. Габойны канцэрт Радзівана Шчадрына, сусветная прэм'ера якога адбылася нядаўна ў Амстэрдаме, мінчане пачуюць куды раней, чым ён прагучыць у Маскве — у выкананні таго ж Аляксея Агрынчука, які з'яўляецца яго адзіным выканаўцам. А вось "Стыкс" Гія Канчэлі — у рэпертуары ўсіх

лепшых альтыстаў свету, але ў Беларусі ён будзе выкананы ўпершыню, прычым самім Юрыем Башметам. Кампазітар жа, запрошаны на фестываль у якасці ганаровага гося, правядзе тут сваю творчую сустрэчу. Звярну ўвагу і на выбітны канцэрт салістаў Берлінскага філарманічнага аркестра. Увогуле, кожны фестывальны вечар абячае быць незабыўным!..

Дадамо, што ў час фестывалю, які ахопіць амаль два тыдні, пройдзе, паводле традыцыі, майстар-класы вядучых спецыялістаў. Своеасаблівым майстар-класам стане і выступленне са знакамітымі ў свеце салістамі Маладзёжнага сімфанічнага аркестра Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, за пулыт якога ўстане італьянскі маэстра — галоўны дырыжор аркестра Фенуі.

Н.Б.

І хлеб, і садружнасць

Начальнік аддзела культуры Горацкага райвыканкама Аляксандр Жыгун расставіў "К", што ўсе аб'екты культуры, якія будуць задзейнічаны пад час "Дажынак-2012", ужо якасна падрыхтаваны.

Больш за тое: працягваецца "звышпланавы" рамонт ДШМ і бібліятэкі, дзе прыступілі да ўнутраных аддзелачных работ.

Рэспубліканскае свята ў Горках будзе адметнае не толькі хлеба-робскімі здабыткамі, але і высокім напалам інтэрнацыянальнай садружнасці. Справа ў тым, што пад час ушанавання лепшых хлеба-робаў у ліку лепшых самадзейных калектываў раёна, вобласці і рэспублікі будзе выступаць ансамбль Горацкага РЦК "Садружнасць", у склад якога ўвайшлі студэнты Беларускай дзяржаўнай сельскагаспадарчай акадэміі з самых розных краін.

Тураўскія "Брава!"

Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі на чале з народнымі артыстамі краіны, прафесарам Міхаілам Фінбергам правядуць VIII Свята камернай і духоўнай музыкі ў Тураве.

— Постаць сярэднявечнага асветніка Кірылы Тураўскага, — распавяла доктар мастацтвазнаўства, прафесар Вольга Дадзімава, пастаянная вядучая гэтага і іншых фестывалю калектыву ў малых гарадах, — мае дачыненне не толькі да Беларусі, але і да ўсяго славянскага свету. Таму да сёлета свята была падрыхтавана праграма "Музыка славянскага адзінства". Туды ўвайшлі творы як беларускіх кампазітараў розных эпох (Міхала Клеафаса Агінскага, Генрыха Вагнера, Югена Глебава, Рыгора Пукста, Дзмітрыя Смольскага, Міхала Чуркіна), так і рускіх класікаў, у той ці іншай ступені звязаных з нашай культурай: Міхаіла Глінкі, які ўвасобіў у сваёй "Камерынскай" беларускі найгрыш, Ігара Стравінскага, чые прадкі былі адсюль родам, Міхала Рымскага-Корсакава, вучні якога заклалі асновы Беларускай кампазітарскай школы XX стагоддзя..

Паводле традыцыі, другім фестывальным канцэртам стаў эстрадны. У Жыткавіцкай дзіцячай школе мастацтваў адбыўся майстар-клас, праведзены гэтым разам струнным квартэтам, што працуе ў складзе фінбергаўскага аркестра. Упрыгожылі свята і выстаўка жывапісу, і выступленне Тураўскага народнага хору. А струнны аркестр фінбергаўцаў упершыню выступіў пад кіраўніцтвам знамага дырыжора Пятра Ванціпоўскага, які быў вельмі ўражаны ўзроўнем музыкантаў і рэакцыяй публікі:

— Ідэальнае гучанне аркестра і ўсіх яго камерных калектываў, уключаючы харавы, суправаджалася крыкамі "Брава!", паўнюткая зала была не проста ўважлівая — яна хацела слухаць і была гатовая рабіць гэта бясконца. Тое, што аркестр выхаваў такую публіку (і не толькі ў Тураве), дазваляе казаць пра яго як пра цэлую філармонію..

Праз некалькі дзён у рамках свайго цыкла "Майстры мастацтваў" — творчай моладзі" калектыву правядуць майстар-клас у Акадэміі мастацтваў. Выступленне маэстра Міхаіла Фінберга і канцэрт камерных складаў яго калектыву прайшлі пад знакам сінтэзу мастацтваў.

Н.Б.

23 верасня — выбары дэпутатаў у Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь пятага склікання**Марафон збірае тысячы**

Сакратар Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэфэрэндумаў Мікалай Лазавік паведаміў "К", што на сайце камісіі з'явіліся звесткі пра зарэгістраваных кандыдатаў у дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь пятага склікання. З гэтых звестак бачна, што ў ліку кандыдатаў ёсць, як і заўжды, прадстаўнікі сферы культуры і мастацтва...

А тым часам па рэспубліцы доўжыцца маладзёжны марафон "Зрабі свой выбар!". Як мы паведамлялі ў мінулым нумары, ініцыятар перадвыбарчай акцыі — Цэнтральны камітэт Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі. Загадчык аддзела праектнай дзейнасці гэтага грамадскага аб'яднання Таццяна Далматава распавяла "К", што пад час марафону адбываецца прэзентацыя праектаў маладзёжнага руху, якая дэманструе спектр магчымасцей, прадстаўленых дзяржавай для пашырэння маладзёжнай ініцыятывы. Акцыя "Зрабі свой выбар!" прайшла ў

Віцебску, Магілёве, Гомелі, Брэсце, Гродне, сёння стартуе ў Слуцку.

Па словах другога сакратара Гомельскага абласнога камітэта БРСМ Алесі Віннік, на рэгіянальны тур конкурсу "Батл DJ", што ладзіцца ў рамках марафону, сабралася ля Лядовага палаца амаль пятнаццаць тысяч юнакоў і дзяўчат.

Нагадаем, акцыя "Зрабі свой выбар!" рэалізуецца згодна з аднайменнай праграмай БРСМ па ўдзеле ў выбарчай кампаніі.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

На здымку: пад час перадвыбарнага марафону "Зрабі свой выбар!" у Гомелі.

"Прайсці праз вернасць"

17 верасня, у дзень 100-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі краіны Максіма Танка, у Малаой зале імя Р.Шырмы Белдзяржфілармоніі адбудзецца прэм'ера.

"Прайсці праз вернасць" — гэта літаратурна-музычная праграма, якую падрыхтавала вядомая артыстка, майстар мастацкага чытанья, лаўрэат Нацыянальнага і Усесаюзнага конкурсаў Зінаіда Феакістава. Рэжысёр-пастаноўшчык — вядомы дзеяч мастацтваў, дацэнт, загадчык кафедры рэжысуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Вітаўтас Грыгалюнас.

Гэта ўжо не першы сумесны творчы праект артысткі і рэжысёра. Іледачы памятаюць такія работы, як "Праз смех і слё-

зы", "Ягудны хутар" (па творчасці Яўгеніі Янішчыц), "Белы камень" (па творчасці Аляксея Пысіна).

"Прайсці праз вернасць" — гэта радкі аднаго з белых вершаў Максіма Танка. Пражыць жыццё і захаваць вернасць Айчыне, маці, каханай жанчыне, настаўнікам, сябрам, землякам уласціва далёка не кожнаму. У праграме прадстаўлены разнажанравыя творы М.Танка — ад сур'ёзных да жартоўных. Ёўны вершы-роздумы на розныя тэмы, пляшчотныя ўспаміны пра маці, метафарычныя творы, творы пра вайну, драматычныя і нават крыху іранічныя, пра адзінае каханне паэта, яркія, бліскучыя байкі, гумарэскі.

Таццяна МАТУСЕВІЧ

Больш падрабязна пра класіка беларускай літаратуры — на стар. 13.

Які год запар — Гран-пры!

Вялікім постехам адзначаны ўдзел беларускіх выдаўцоў у IX Конкурсе Дзяржаўна-Садружнасці "Мастацтва кнігі", што праходзіў у час XXV Маскоўскай кніжнай выстаўкі-кірмашу.

Нашы кнігі атрымалі сем узнагарод. Сярод іх — Гран-пры за кнігу "Дзмітрый Струкаў. Альбом малюнкаў 1863 — 1867", выдадзенаю "Беларускай Энцыклапедыяй імя П.Броўкі". Ёўна ж выдавецтва ўзнагароджана дыпламам І ступені ў намінацыі "Садружнасць" за альбом "Жывая вера. Ветка". Тры выдавецтвы прывезлі дадому дыпламы ІІ ступені: гэта "Мастацкая літаратура" — за альбом "Валянцін Губараў. Важна ўсё" (намінацыя "Арт-кніга"), выдавецтва Беларускага Экзархату — за "Житие блаженной

Евфросинии игуменьи монастыря Вседержителя Святого Спаса во граде Полоцке" (намінацыя "Надрукавана ў Садружнасці"), прадпрыемства "Артыя-груп" — за фотаальбом "Мінск — горад і людзі" (намінацыя "Мая краіна"). Спецыяльныя дыпламы конкурсу атрымалі Беларускае тэлеграфнае агенцтва за фотаальбом "20 год СНД" і мінскі Міжнародны цэнтр культуры кнігі за альбом "Казахстан". Беларусь другі год запар бярэ ў гэтым міжнародным конкурсе Гран-пры, ды і ўвогуле сёлета па колькасці ўзнагарод аперэдавала іншыя краіны СНД. Па словах першага намесніка міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Ліліі Ананіч, гэта стала магчымым дзякуючы дзяржаўнай падтрымцы выдавецкай справы ў нашай краіне.

П.В.

У сёлетні Дзень горада ў нашай сталіцы адбылася падзея, якую чакалі даўно: адкрылася Галерэя народнага мастака СССР, народнага мастака Беларусі Міхаіла Савіцкага. Пра значнасць падзеі сведчыць той факт, што першым наведвальнікам гэтага храма мастацтва стаў Кіраўнік дзяржавы.

Вялікая тэма ў чаканай галерэі

Мастак. Грамадзянін. Герой

Надзвычай важна, бо Савіцкі як ніхто іншы ў мастацтве Беларусі ХХ стагоддзя адлюстравуе ў сваіх палотнах дынаміку развіцця нацыянальнай культуры: усталяванне канонаў і змену эстэтычных прыярытэтаў, грунт традыцыі і крылы эксперыменту. Міхаіл Андрэевіч казаў сваім вучням, што тэм і сюжэтаў у гісторыі культуры няма, і задача мастака ў тым, каб распавесці пра вядомае новымі словамі. Гэтым прынцыпам ён кіраваўся і ў сваёй творчасці.

За выключэннем двух жывапісных цыклаў “Лічбы на сэрцы” і “Чорная быль”, у экспазіцыі прадстаўлены работы, шырокай грамадзе не надта вядомыя. Але па іх бачна, што Майстар не падзяляў свае творы на галоўныя і другасныя — над кожнай карцінай працаваў з поўнай аддачай. Што ж да згаданых вышэй цыклаў, дык нават ад гледача іх успрыманне патрабуе адпаведнага настрою, не кажучы ўжо пра тое, што адчуваў у працэсе творчасці аўтар. У параўнанні з сённяшнім мастацтвам, якое ў гэтай ступені страціла маштабнасць і сацыяльную арыентаванасць, засяродзілася на прыватнасцях ды суб’ектывізме, творчы подзвіг Міхаіла Савіцкага, мастака вялікай тэмы, паўстае яшчэ больш ярка.

Экспазіцыя мае назву “Мастак. Грамадзянін. Герой”. Аднак два яе раздзелы, у якіх адноўлены майстэрня і рабочы кабінет мастака, паказваюць Савіцкага яшчэ і як чалавека — сціплага ў побыце, эмацыйна стрыманага (яго эмоцыі раскрываліся ў творчасці), вялікага працаўніка.

У Дзень горада ў залах галерэі, адведзеных пад часовае экспазіцыі, адкрылася рэтраспектыўная выстаўка твораў, прысвечаных Мінску і мінчанам. Сярод аўтараў — “зорныя” імёны, а таксама імёны тых, каго сёння ведаюць толькі спецыялісты-мастацтвазнаўцы. Асабіста я ў гэтых залах адчуў, які моцны ўплыў зрабіў Савіцкі на ўсё беларускае мастацтва яго часу: і на тых мастакоў, хто непасрэдна з ім кантактаваў, і на тых, хто ведае яго толькі па работах. Рысы ягонай творчай натуры нечакана знаходзілі нават у творах асоб, якія ў эстэтычным сэнсе з’яўляюцца яго апанентамі.

Пакідаючы галерэю, я падумаў: як добра, што творчая спадчына Міхаіла Савіцкага не раскідана па свеце, што ягоныя лепшыя работы (за рэдкім выключэннем) знаходзяцца на Радзіме! Гэтая акалічнасць — сведчанне патрыятызму, беларускасці творцы — Мастака, Грамадзяніна, Героя.

**Пётра Васілеўскі
Фота аўтара**

На здымках: фрагменты экспазіцыі галерэі М.Савіцкага.

С.Гумілеўскі. Скульптурны партрэт М.Савіцкага.

7 верасня Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка аглядзеў экспазіцыю і пакінуў запіс у Кнізе ганаровых гасцей: “З пачуццём асаблівага хвалявання я наведаў галерэю Міхаіла Андрэевіча Савіцкага — чалавека, якога я добра ведаў і глыбока паважаў, мастака, чья творчасць стала новым словам у мастацтве і набыла сусветнае значэнне. Няхай жа галерэя твораў гэтага выдатнага сына роднай зямлі, што адкрылася сёння ў Мінску, паслужыць духоўнаму ўзбагачэнню людзей, напаяючы сэрцы гонарам за наш таленавіты народ, які падарыў чалавецтву такога Майстра”. У размове з мастакамі — вучнямі Савіцкага Кіраўнік дзяржавы выказаў меркаванне, што галерэя не толькі павінна быць помнікам выдатнаму Майстру, але і адлюстроўваць сённяшні дзень нашай культуры, быць выставачнай пляцоўкай, дзе дэманстраваліся б дасягненні наступных пакаленняў творцаў.

Галерэя з’яўляецца структурным падраздзяленнем Музея гісторыі Мінска. Першая чарга экспазіцыі твораў М.Савіцкага адкрылася ў памяшканні музея ў маі, і вось нарэшце мінчане ды госці сталіцы змоглі азнаёміцца з ёю ў асобным будынку, рэканструкцыя якога рабілася пад гэтую двухпавярховую галерэю на плошчы Свабоды сталіцы. Перад вачыма гледачоў паўстае ўвесь творчы шлях мастака: ад ягонай дыпломнай работы ў Маскоўскім мастацкім інстытуце імя В.Сурывава (1957 г.), напісанай паводле канонаў сацрэалізму, да апошняга палатна — на біблейскую тэматыку. Міхаіл Андрэевіч рабіў гэтую карціну для Нацыянальнай бібліятэкі, але так і не скончыў...

Мабыць, упершыню аматары мастацтва атрымалі магчымасць наглядна ўбачыць эвалюцыю творчасці нашага славянскага жывапісца. А гэта

Захаваць для гісторыі

Лецыя народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава і яго зямельны ўчастак сталі дзяржаўнай уласнасцю, аб чым складзены адпаведны рэгістрацыйны акт.

Распрацоўкай навуковай канцэпцыі экспазіцыі будучага музея класіка і яе мастацкага вырашэння займаецца Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры. Дырэктар ўстановы Лідзія Макарэвіч з гэтай нагоды паведаміла “К” пра найбліжэйшыя планы.

—Найперш збіраемся правесці ў доме невялікі рамонт-рэстаўрацыю, мэта якога — кансервацыя будынка ў яго сённяшнім стане, — адзначае яна. — Мы павінны захаваць дом для гісторыі такім, якім ён быў пры жыцці Васіля Уладзіміравіча, і, разам з тым, стварыць у ім умовы для работы музея: наладзіць ацяпленне, водаправод, усталяваць ахоўную сігналізацыю. У бліжэйшых планах — распрацоўка праектнай дакументацыі. Праца па музефікацыі лецыяна Васіля Быкава мусіць быць завершана да 90-годдзя пісьменніка, што будзем адзначаць у чэрвені 2014-га.

На канверце — “Як у сне...”

9 верасня ў новым корпусе Нацыянальнага мастацкага музея адбылася цудоўная акцыя — урачыстае спецыяльнае гашэнне маркі і мастацкага канверта з адлюстраваннем вядомай карціны народнага мастака нашай краіны, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі і прэміі Саюзнай дзяржавы Леаніда Шчамяляева “Як у сне...” (1995 г.). Падзея была прысвечана святу горада Мінска і прайшла ў рамках музейнай праграмы “Вераснёвая ноч у Мастацкім”. У мерапрыемстве прынялі ўдзел сам “віноўнік” урачыстасці Леанід Шчамяляў (на фота — першы справа), генеральны дырэктар РУП “Белпошта” Ірына Самсонава (другая злева), генеральны дырэктар музея Уладзімір Пракапцоў (першы злева). У акцыі таксама ўдзельнічалі старшыня Беларускага саюза мастакоў Уладзімір Савіч, мастакі, мастацтвазнаўцы, журналісты, музейныя супрацоўнікі ды струнны квартэт “Аніма”.

Пра саміх сябе...

Прэзентацыя серыі кніг Анатоля Бутэвіча “Сем цудаў Беларусі” адбылася 12 верасня ў галерэі “Лабірынт” Нацыянальнай бібліятэкі краіны. Мерапрыемства прысвечана Году кнігі.

Першае выданне “У гасячых у вечнасці” гэтай серыі было створана Анатолям Бутэвічам у 2001-м. Яно прызначана не толькі для дзяцей ды падлеткаў, але будзе цікавым і для дарослых, бо дае дакладныя звесткі пра духоўныя здабыткі нашых продкаў, помнікі архітэктуры, гістарычных асоб ды важныя падзеі ў жыцці краіны. Пазней вышла яшчэ шэсць выданняў: “Званы Нямігі”, “Адвечныя покліч Радзімы”, “На далонях вечнасці”, “Перуновага племені дзеці”, “Славытыя родам сваім” і “За наміткай гісторыі”.

“Гэтая серыя мне падалася патрэбнай для тых, хто хоча ведаць саміх сябе, наш род... Трэба шанаваць тое, што маем, і гісторыю ведаць такой, якая яна была”, — кажа Анатоль Іванавіч. Гэтыя выданні — не першая літаратурная спроба аўтара: раней выходзіла гістарычная проза, сярод якой — кнігі “Таямніцы Мірскага замка. Падарожжа па славянскіх мурах з Адамам Міцкевічам”, раман “Каралева не здраджвала каралю” ды шмат перакладаў на беларускую мову рускіх, украінскіх, польскіх, англійскіх твораў. Акрамя звання здраджвала каралю” ды шмат перакладаў на беларускую мову рускіх, украінскіх, польскіх, англійскіх твораў. Акрамя звання

Серыя “Сем цудаў Беларусі” вылучана на атрыманне Дзяржаўнай прэміі. Гэтыя цікавыя і пазнавальныя апаведы, сабраныя ў сем выданняў і праілюстраваныя мастаком Паўлам Татарнікавым, заснаваны на дакументальных звестках. (Другі намінант на ўзнагароду — Мікалай Чарняўскі, аўтар кнігі для дзяцей “Сонечны кошык”). Па словах Анатоля Бутэвіча, у кнігах падарожжа толькі маленькая частка тых звестак, якія яму давалося знайсці і прачытаць у польскай ды ўкраінскай літаратуры. “Я адкрываў Беларусь для самога сябе, збіраючы матэрыял для гэтай серыі. Праца над ёй змусіла мяне канчаткова “захварэць” гісторыяй...” — распавядае аўтар. Зараз пісьменнік працуе над кнігай, прысвечанай гісторыі Нясвіжа.

**Вольга НАВІЦКАЯ
На здымку: Анатоль Бутэвіч на прэзентацыі сваёй кнігі.**

Кінапогляд на Казахстан

Тыдзень казахскага кіно праходзіць у брэсцкім кінатэатры “Беларусь”. Як паведаміў “К” дырэктар кінатэатра Дзмітрый Сялюк, мерапрыемства 12 верасня адкрываў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Казахстан у Рэспубліцы Беларусь Ергалі Булягенаў.

Першая сцэна, якую ўбачыў глядач, — драма “Неба майго дзяцінства” кінастудыі “Казахфільм” (2011 г.). Сюжэт створаны паводле літаратурных успамінаў першага Прэзідэнта Рэспублікі Казахстан Нурсултана Назарбаева. Карціна распавядае пра дзяцінства, станаўленне асобы і характара лідара нацыі.

У рамках Тыдня будуць прадэманстраваны сем фільмаў, сярод якіх — адносна новыя кар-

ціны і сцэны мінулага стагоддзя: гістарычная драма “Кыз Жыбек” рэжысёра Султана Ходжыкава (1971 г.), драма “Сказ пра ружовага зайца” Фархата Шарыпава (2010 г.), “Войска Мын Бала” (2012 г.). Таксама будзе прадстаўлены фільм “Падарунак Сталіну” рэжысёра Рустэма Абдрашэва, што распавядае пра складаны лёс маленькага яўрэйскага хлопчыка Сабыра, які ў часы рэпрэсій 1949-га трапіў у Казахстан. Карціна атрымала Гран-пры Першага Міжнароднага кінафестывалю “Усход і Заход. Класіка і Авангард”, адкрывала XIII Пусанскі кінафестываль у Карэі, яе чарнавы варыянт быў прадэманстраваны на Берлінскім і Канскім кінафестывалях.

Тыдзень казахскага кіно прысвечаны 20-годдзю ўстанавлення дыпламатычных адносін паміж Казахстанам і Беларуссю.

Вольга НАВІЦКАЯ

Увага, конкурс!

Паміж першым і другім...

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь аб’яўляе Адкрыты рэспубліканскі конкурс кінапраектаў па стварэнні нацыянальных фільмаў і фільмаў па сацыяльна-творчых заках. Гэты конкурс — ужо другі па ліку. Нагадаем, вынікі першага былі падведзены на пачатку ліпеня, пра што “К” пісала ўжо.

Конкурс мае на мэце павышэнне ролі нацыянальнай кінематографіі ў сацыяльна-культурным жыцці грамадства; захаванне і развіццё традыцыйнага нацыянальнага кінамастацтва; павышэнне мастацкага ўзроўню фільмаў і іх відовіснага патэнцыялу; стымуляванне сумеснай кінавытворчасці; развіццё дзяржаўна-прыватнага партнёрства.

Заяўкі для ўдзелу ў спаборніцтве прымаюцца з 8 кастрычніка па 6 лістапада бягучага года; разгляд кінапраектаў конкурснай камісі-

яй і падвядзенне вынікаў запланаваны да 20 студзеня 2013 года. Нарматыўныя правыя акты аб умовах удзелу ў конкурсе размешчаны на афіцыйным сайце Міністэрства культуры краіны.

Нагадаем, што з 2012 года ў Беларусі дзейнічаюць новыя падыходы і прынцыпы фінансавання кінавытворчасці (Указ ад 14 красавіка 2011 г. № 145 “Аб некаторых пытаннях падаткаабкладання ў сферах культуры і інфармацыі”, Указ ад 5 снежня 2011 г. № 567 “Аб мерах па дзяржаўнай падтрымцы і стымуляванні развіцця кінематографіі”, пастанова Савета Міністраў і Міністэрства культуры), што спрыяе развіццю нацыянальнай кінавытворчасці і дазваляе вывесці яе на якасна новы ўзровень. Указам № 567 вызначана дзяржаўная фінансавая падтрымка: ігравыя фільмы прэтэндуюць на падтрымку да 70% агульнага кошту праекта; неігравыя, анімацыйныя, фільмы для дзяцей і юнацтва — да 100%; нацыянальныя фільмы — 100%.

С.А.

Беларускае на “Кінашоку”

З 15 па 23 верасня ў расійскай Анапе будзе праходзіць XXI Адкрыты фестываль кіно краін СНД, Латвіі, Літвы і Эстоніі “Кінашок”, які горад-курорт прымае традыцыйна з 1992 года. Беларускае кінематографісты возьмуць удзел у конкурсных праграмах форуму адразу некалькімі сцэнамі.

У асноўным конкурсе ігравых стужак будуць удзельнічаць карціны эстонскага рэжысёра Пятэра Сіма “Адзінокі востраў”, якая стваралася на Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” пры ўдзеле прыбалтыйскіх кінематографістаў, а таксама стужка Сяргея Лазніцы “У тумане” паводле аднайменнай апавесці Васіля Быкава. Апошняя карціна здымалася ў Латвіі пры дапамозе беларускай здымачнай групы і ўбачыла свет на Канскім міжнародным кінафестывалі гэтага года. Галоўныя ролі ў абодвух фільмах выканалі беларускія акцёры.

У конкурснай праграме кароткаметражных стужак “Межы шоку” прыме ўдзел фільм “Машы. Сашы” супрацоўніцы Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, мінчанкі Любові Жу-

ромскай. Яшчэ адну карціну, упершыню паказаную ў гэтым годзе ў Кане, прадставіць “Беларускі відэацэнтр” — “Туфлікі” рэжысёра Канстанціна Фама (пра яе “К” пісала колькі месяцаў таму).

Будуць паказаны ў Анапе і беларускія анімацыйныя стужкі “Курчак Раба”, “Рыбка, якую клічуць Нельга”, “Казкі старога піяніна” Юліі Цітовай, Аляксандра Ленкіна і Дзмітрыя Якутовіча.

Галоўнае журы “Кінашоку-2012” узначаліць вядомы расійскі пісьменнік Уладзімір Вайновіч.

За мінулыя гады “Кінашок” заваяваў статус аднаго з уплывовых міжнацыянальных кінафорумаў на прасторы былога СССР, даючы ўнікальную магчымасць для творчага дыялога, павышэння цікавасці да нацыянальных культур і знаёмства з рознымі кінематографічнымі школамі.

Фестывальныя мерапрыемствы адрозніваюць маштабнасць і адкрытасць: гэта не толькі конкурсныя паказы, але і пазаконкурсныя — на адкрытых пляцоўках Анапы (“Кіно на плошчы”, сустрачы з акцёрамі ў рэжыме “прамога эфіру”), шматлікія творчыя вечары дзячаў кіно ў гарадах і станіцах Краснадарскага краю, гала-канцэрты артыстаў тэатра і кіно, традыцыйныя гаспагаўскія сустрачкі і г. д.).

С.А.

Адкуль бяруцца турысты?

Перспектыва гэтага помніка спадчыны магла падацца несуцэльнай нават нязломнаму аптымісту. Многія шыкоўныя палацы ў нас пакуль спакваля гібеюць, дык што тут казаць пра нейкія гаспадарчыя камянічкі? Бо забавіць турыста ў палац, вядома, куды прасцей, чым у кароўнік або кузню. Але... Пра палац Ленскіх цяпер нагадваюць хіба густа зарослыя "рэшткі падмуркаў".

Ды і на фоне "сабе падобных" гаспадарчы двор у Суле нічым асабліва не вылучаецца — гэта ж не знакамітая "Мураванка" Храптовічаў у Шчорсах, якая сёння нагадвае руіны сярэднявечнага замка. І лёс яе, мякка кажучы, туманны — як, зрэшты, і будынка знакамітай бібліятэкі.

Па шчырасці, нават цяжка даўмецца, чым прадпрымальніку Андрэю Запольскаму "прыглынулася" менавіта Сула. Здавалася б, ні гістарычных або прыродных адметнасцей, ні якіх іншых аб'ектаўных фактараў турпрыцягальнасці ў гэтым кутку не знойдзеш. Нават пакупацца палюдску там пакуль няма дзе. Адзіны плюс — адносна блізкасць да Мінска: усяго якіх 60 кіламетраў.

Тым не менш, шлях да Сулы ў двух словах не патлумачыш: ён даволі пакрыжасты. Не знайшоўшы гэтага тапоніма ў сваім GPS-навігатары (бо вёсачка і праўда зусім маленькая), я быў гатовы да доўгіх пошукаў "на мясцовасці". І памыліўся. Да туркомплексу мяне "вялі" адмысловыя дарожныя ўказальнікі, змешчаныя на кожным скрыжаванні. Дзякуючы ім дабрацца ў гэты "мядзведжы куток" — зусім не праблема, чаго, на жаль, не скажаш пра многія іншыя нашы адметнасці, якія падобнымі ўказальнікамі і пагзуль не забяспечаны — хаця столькі ўжо на гэты конт гаварылася...

Сула — гэта самая звычайная беларуская вёска, і ўбачыўшы ў яе нетрах папраўдзе ўражальны ландшафт, створаны супольнымі намаганнямі прыроды і чалавека, мала хто схвае здзіўленне. Пасрэдзіне комплексу — прыгожая сажалка са стучанай выспай. Трава навокал выкашана настолькі дбайна, што на ёй можна гуляць у гольф. Дарожкі зроблены з сучаснай пліткі, але дзе-нідзе трапляецца і сапраўдная брукаванка. Камяні ўвогуле актыўна выкарыстаны тут і ў старой архітэктуры, і ў новым ландшафтным дызайне, нібыта падкрэсліваючы мясцовую традыцыю. Балазе доўга шукаць матэрыял не даводзіцца...

Чысціна — ідэальная. І на гэтым фоне гістарычны будынік выглядаюць, бы сапраўдныя архітэктурныя перліны. Дзякуючы ім уражанні ад гэтага месца зусім іншыя, чым ад "звычайнага" нашага санаторыя, ці не кожны з якіх таксама дагледжаны. Зрэшты, на тое і быў зроблены разлік...

— Агулам сюды ўкладзена амаль 700 тысяч "амерыканскіх рублёў", — распавядае дырэктар комплексу Аляксандр Буцько. — Прычым былі прыцягнуты не толькі айчыныя інвестыцыі, але і замежныя. Вядома, пра рэнтабельнасць можна будзе казаць хіба праз пару дзесяцігоддзяў...

Адчуваю, што наспей час задаць ці не галоўнае пытанне: наколькі запатрабаваны тураб'ект з гістарычным ухілам? Ці паспее ён раскрыцца за першы год сваёй працы, растацатай летась у ліпені? Тым больш, пачатак восені ў айчынных шыротах — самы час падводзіць вынікі сезона.

— Не, што вы, сезон для нас яшчэ далёка не скончыўся! — з усмешкай запярэчыў Аляксандр Буцько. — Толькі на гэтым тыдні праводзім ажно тры карпаратывы. А вось аkurat сёння прыехала сям'я з Расіі дзён на сем. Мінчане звычайна спыняюцца хіба на выхадныя, а для масквічоў гэтага, канешне, замала. Бывае, прывязджаюць ненадоўга, потым выпраўляюцца падарожніцаў па Беларусі, але неўзабаве вяртаюцца сюды: маўляў, у вас лепш...

Разнастайныя тураб'екты з назвай "панскі маёнтак" або вытворнымі сёння зусім не рэдкасць. Але хіба некалькі маюць на яе "гістарычнае" права. У іх ліку — і колішняя сядзіба Ленскіх у вёсцы Сула на Стаўбцоўшчыне, куды не так даўно вярнулася жыццё. Сучасны туркомплекс, створаны на грунце мінуўшчыны, стаў пераможцам Рэспубліканскага конкурсу на лепшы прыклад аховы нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей, праведзенага сёлета Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь.

Як падаецца, слова "прыклад" у назве конкурсу і сапраўды вельмі да месца. Зрэшты, яно ідэальна дапасоўваецца і да эфектнага пераўвасаблення сціглых парэшткаў гаспадарчага двара пачатку XX стагоддзя, яшчэ шэсць гадоў таму зусім занядбаных ды зарослых травой. Пытанне толькі ў тым, ці стане гэты прыклад тэндэнцыяй.

"Вірлатая яечня ад пані Фані",

Дыялектыка ўрэчаісненых перспектыв у "самай звычайнай" сядзібе

юцца падарожніцаў па Беларусі, але неўзабаве вяртаюцца сюды: маўляў, у вас лепш...

Адкуль бяруцца масквічы? Ды вельмі проста. Туркомплекс можна лёгка знайсці не толькі на мясцовасці, але і ў Інтэрнэце. Менавіта ім карыстаецца кожны турыст, які не хоча давараць свой адпачынак турагенцтвам і вырашае спланаваць маршрут самастойна. На прыгожым сайце змешчана ўся патрэбная інфармацыя, уключна са схемай праезду.

Неаднойчы даводзілася пісаць пра тое, што некаторыя гістарычныя сядзібы маюць не абыякую перспектыву ў якасці аб'ектаў прыдарожнага сэрвісу, а большасць турыстаў прамінаюць наш край менавіта транзітам. Праўда, я меў на ўвазе тая з маёнткаў, што знаходзяцца за два крокі ад аўтамагістралей: у Паўлінаве, Стайках, Высокім, Арэхаўне... Спіс можна доўжыць, але ж Сулу я б у яго ўключыць не наважыўся: ад трасы М1 яе аддзяляюць добрыя 30 кіламетраў. І тым не менш...

— Неяк да нас завітала кампанія расійскіх турыстаў, — распавядае Аляксандр Буцько. — Як заўсёды, вельмі іх сустрэў, запытаў, хто і адкуль. І даведаўся, што яны ехалі на футбольны чэмпіянат у Варшаву. А каб не здарожыцца, запланавалі ў нас начлег — натуральна, праз Інтэрнэт. Ды і не яны адны такія...

Адпаведна, нават тая 60 кіламетраў (туды і назад) не падаліся ім лішнімі. Бо турыст — у адрозненне ад дальнабойшчыка — нікуды і не спяшаецца. Яго цікавіць цішыня за акном (недасягальная на трасах), узровень сэрвісу, прыемны антураж... Цэны цікавяць нават у меншай ступені, хаця ў Суле яны дэмакратычныя хіба па маскоўскіх мерках.

Плата за "водар гісторыі"

Першае, што бачыць наведвальнік сайта — герб Ленскіх ды надпіс "Since 1590": менавіта з гэтага года пачынаецца гісторыя сядзібы. Пагадзіцеся, добры штрых да брэнда, які адразу вылучае гэты аб'ект з процымі збудаваных у чыстым полі "маёнткаў" ды проста гатэляў з кухняй.

Варта адзначыць, што гістарычны фактар выкарыстоўваецца не толькі дзеля "заманухі". Брэнд толькі тады брэнд, калі яго ідэя паслядоўна ўвасабляецца ў рэчаіснасці.

Ля самага ўвахода на тэрыторыю туркомплексу размешчаны інфармацыйны шчыт, дзякуючы якому наведвальнік разумее, куды ён трапіў. У невяліччай асобнай хатцы зроблены і свой музейчык — няхай сабе і ўсяго з двух пакояў. Яго стваральніца Ра-

яльна для такіх імпрэз былі пабудаваны сцэна ды адмысловы павільён сучаснага выгляду. А можна было б, як падаецца, нават і без яго абысціся.

Трапіўшы неяк у вілу Дзэцыюша — рэнесансавы палац, які цяпер знаходзіцца ў межах Кракава, — заспеў ля яе досыць дзіўную карціну. На лужку, проста пад адкрытым небам, быў усталяваны стол чалавек на сто, а за ім віравала мяседа. Як выявілася, гэта балявалі мясцовыя металургі. "Родныя" індустрыяльныя пейзажы ім, пэўна, прыеліся, і яны зладзілі свой карпаратыў у іншым атачэнні — шыкоўнай сядзібы, не так даўно адноў-

этапам інвестпраекта. Ён прадугледжвае і рэстаўрацыю або кансервацыю згаданых пабудов, а таксама дэвядзенне да ладу азярца, дзе з'явіцца пляж і лодачная станцыя. Бо летні адпачынак без вады — і не туды і не сюды.

Зрэшты, і з вадой таксама... Адпачынак у беларускай глыбінцы, які доўжыцца больш чым адзін уік-энд, немінуха спараджае пытанне: што рабіць? Радасці ад цішыні ды прыроды многім надоўга не хапае — хочацца чагосьці новага. І тая ўласнікі аб'ектаў агра-турызму, якія не надта дбаюць

муальда Сабалеўская асабіста ведала апошніх з Ленскіх, а ў ейнай калекцыі апынулася нямала цікавых дакументаў і артэфактаў з мінулай эпохі. Цяпер краязнаўца працуе экскурсаводам.

Але для адлюстравання гістарычнай лініі аднаго музея замала. Тым больш, як прывнаўся Аляксандр Буцько, далёка не кожны наведвальнік у яго завітае: — Скажу шчыра, як ёсць: калі прыязджае група, чалавек дзесяць ідуць у музей, а астатнія спяшаюцца ў нашу страўню...

Зрэшты, экскурс у мінуўшчыну не міне іх і там — можа, хіба, у адмысловым фармаце.

Меню падобных устаноў у гістарычных мясцінах даўно ўжо стала "притчей во языцех". Мабыць, і дурню зразумела, што "катлета па-кіеўску" выглядае там нежак несамавіта. Ды тым не менш... Воз і цяпер там.

А вось у Суле гэтая пачэсная ўстанова прадуманая да драбніц: не толькі дыктоўны інтэр'ер (коўка, драўляная мэбля, фрэскі, прысвечаныя Грэнвальдскай бітве), але і самі стравы. Ёсць тут і "Вірлатая яечня ад пані Фані", і "Рыба па-радзівілаўску", і "Паляўнічы перакус караля Аўгуста"... Назвы страў гучаць менавіта так, па-беларуску, аднак і замежнік галодным не застаецца: меню надрукавана адрозна на трох мовах. Заадно можна даведацца, што вірлатая яечня — гэта, насамрэч, "глазуня".

— Паўфабрыкатамі мы, вядома ж, не карыстаемся — драчнікі гатуюць ледзь не пры вас, — распавядае дырэктар комплексу. — Кухары — з гэтых мясцін, ды і многія рэцэпты ад іх паходзяць...

Працы ў іх багата: Сула стала папулярным месцам для правядзення вясяляў ды карпаратываў. Спецы-

ленай ледзь не з руін. Заплаціўшы шалёныя грошы... нават не за ежу і ўжо дакладна не за арэнду сталовай мэблі, а перадусім — менавіта за паветра. Яно ў гістарычных мясцінах асаблівае.

Вядома, такая "опцыя" датычыцца толькі тых сядзіб, што знаходзяцца ў сферы прыцягнення вялікага горада: далёка ніхто не паедзе. Зрэшты, прыгаданая вышэй маёнці ў Стайках, Паўлінаве, Арэхаўне ды Высокім аkurat дапасоўваюцца і да гэтай катэгорыі, разам з прыдарожным сэрвісам. Толькі вось... Ніхто пакуль не спяшаецца "ўрэчаісніць" перспектывы.

Класіка замест квадрацыклаў

На сённяшні момант туркомплекс у Суле займае толькі нязначную частку былога маёнтка. На астатняй яго плошчы па-ранейшаму пануе запустенне — нібы падкрэсліваючы кантраст. Добра апаляўшыся крапівой, знайшоў у гушчарах яшчэ трывалы будыначак колішняй лядоўні і струхлелыя калоны ратонд-пахавальні. Захаваліся таксама парэшткі дамбы і руіны бровара.

— Да ўсяго гэтага мы пакуль нават і не падступаліся, бо там была не наша тэрыторыя, — кажа Аляксандр Буцько. — Але зараз — возьмемся...

Парк плошчай у чатыры з паловай гектары, дзе некалі было прадстаўлена больш за дзвесце відаў раслін, ператварыўся ў непразлы гай. І толькі такі выбітны спецыяліст, як доктар гістарычных навук Анатоль Федарук, здолеў знайсці ў гэтых "джунглях" ацалелыя два дзясяткі экзотаў.

Гэтае даследаванне было праведзена па ініцыятыве ўласніка. Добраўпарадкаванне — ці, хутчэй, аднаўленне — парку мае стаць наступным

пра разнастайны асартымент дадатковых паслуг, страчаюць не толькі магчымасць зарабіць лішняю капейчыну, але і саміх кліентаў.

Туркомплекс у Суле ўжо і сёння прапануе ладны спіс разнастайных атракцый — ад конных шпацыраў (былы кароўнік выкарыстоўваецца аkurat у якасці стайні) і да банальных гульняў у валебол і дзіцячай пляцоўкі. Лазня таксама ёсць. У бліжэйшай перспектыве плануецца істотна павялічыць асартымент гэтых прапановаў. Не так даўно быў прыдбаны фэатон — спецыяльна для конных экскурсій па ваколліцах.

Бліжэйшая ад Сулы адметнасць — велічны неагатычны касцёл у мястэчку Рубяжэвічы, збудаваны на пачатку XX стагоддзя па фундацыі тых самых Ленскіх. Натуральна, таксама з мясцовых валуноў. Ужо ў наш час мясцовая парафія яшчэ больш замачвала традыцыю: пры падтрымцы навакольных гаспадарак, ля касцёла з'явіўся прыгожы Сад камянёў. Калі б хтосьці зладзіў у нас конкурс сакральна-ландшафтнага дызайну, гэты праект, напэўна, заняў бы там прывагое месца — нават з улікам размаітай "канкурэнцыі".

Пабываўшы ў Суле, рэктар Інстытута культуры Беларусі Іван Крук падказаў ідэю зрабіць і тут кампазіцыю з камянёў, якая нечым нагадвае знакаміты Стоўнхэндж. Сёй-той, можа, знойдзе ў ёй нейкае глыбокае значэнне, а ўсе іншыя могуць смела ўспрымаць яе ў якасці густоўнага ды арыгінальнага (хаця, між іншым, вельмі бюджэтнага) варыянту малых архітэктурных форм.

— Хтосьці падаў ідэю завесці тут катанне на квадрацыклах, але ж нам яна не прыйшла да густу, — распавядае

чыцца і гатэльчыка, размешчанага ў былым доме для парабкаў. Колькасць нумароў неўзабаве павялічыцца за кошт асобнага драўлянага будынка, стылізаванага пад дом аканома. Ён тут некалі быў, але... зусім у іншым месцы.

Каб згаданы конкурс выкарыстоўваў іншую фармулёўку і датычыўся менавіта **рэстаўрацыі**, я як член конкурснай камісіі наўрад ці прагаласаваў бы за гэты аб'ект. Але паняцце "**ахова помнікаў спадчыны**" — куды больш складанае ды шматграннае. Яно ўключае не толькі захаванне "таго, што было", але і рэпрэзентацыю ды разуменне выкарыстанне. Адсюль і немінуца дзялектыка. Такія ўжо законы жыцця, што каб адрадыцца "забытае старо", нярэдка давядзіцца ствараць нешта прынцыпова новае. А знайшці інвестара, які адрэстаўраваў бы кароўнік для выкарыстання яго ў

кам удалося захаваць ды перадаць. Нават нягледзячы на выкарыстанне сучасных матэрыялаў — той жа металадахоўкі, якой накрыты дах былога кароўніка. У аднаўленні іншых будынкаў, дарэчы, выкарыстоўвалася "на-рмальнае", керамічная дахоўка, але... мабыць, яе не хапіла.

На гэтую акалічнасць звярнула ўвагу і намеснік начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Аксана Смярэнка, з якой мы гутарылі яшчэ да пад'ядзення вынікаў конкурсу.

— Так, многія лічаць, што сучасныя матэрыялы ў рэстаўрацыі — гэта недапушчальна, — кажа яна. — Даруйце, але ж навукоўцы пакуль не вынайшлі машыны часу, каб злётаць на пару стагоддзяў углыб па тагачасную цэпту. Адпаведна, матэрыялы, ва ўсялякім выпадку, выкарыстоўваюцца толькі

Або Як рабіць грошы з паветра... мінуўшчыны

Аляксандр Буцько. — Хочацца, каб людзі маглі адгачыць тут ад тлуму, ад гарадской мітусні. Таму ў планах — канцэрты камернай музыкі, кшталту той, якая гучала некалі пры двары Радзівілаў...

Між іншым, арганізаваных гасцей нярэдка вітаюць і аматарскія ансамблі са Стаўбцоўшчыны — як вядома, гэты край заўсёды быў багаты народнымі талентамі. Дзякуючы супрацоўніцтву комплексу з аддзелам культуры ў іх з'явілася новая канцэртная пляцоўка. І спосаб атрымання платных паслуг — таксама.

— Хочам, дарэчы, і свой аматарскі ансамбль стварыць, — дадаў Аляксандр Буцько. — У вёсцы, дзе я раней працаваў, быў выдатны калектыў, але цяпер ён, здаецца, распаўся. Дык чаму б не адрадыцца тут у нас? А ў перспектыве і свой клуб зробім, каб чалавек мог не толькі пад'есці, але і музыку паслухаць — і народную, і, асабліва, класічную...

А вось сувеніры, зробленыя народнымі ўмельцамі... Лаўкі, дзе б іх можна было набыць, я ў Суле чамусьці не запрымкеціў. Не кажучы ўжо пра дзейную кузню альбо ганчарню.

зважаючы на іх першапачатковае прызначэнне, яны паспяхова ствараюць ядро прэзентабельнага комплексу. Навуковым кіраўніком аб'екта з'яўляецца вядомы архітэктар-рэстаўратар Вадзім Гліннік, а вось што да выканання...

Як вядома, на адрас будаўнічых арганізацый, што выступаюць падрачыкамі ў рэстаўрацыйных праектах, нярэдка чуюцца нараканні. І сапраўды, справа гэта датклівае, якую не кожнаму можна даверыць. А спецыялізаваных арганізацый — зусім вобмаль, ды і каштуе іх праца нятанна.

— А мы ні да якіх падрачыкаў і не звярталіся, — здзівіў мяне Аляксандр Буцько. — Я сам набраў брыгаду, і такім чынам мы паціху адужалі ўсю працу...

Між іншым, і сам Аляксандр Анатольевіч таксама зусім не спецыяліст ні ў рэстаўрацыі, ні ў турызме. Мінулая яго пасада — кіраўнік адной з мясцовых гаспадарак. Як ён апынуўся ў ролі рэстаўратара, а потым і "аканома" сядзібы?

— Ды амаль выпадкова, — прызнаўся той. — Я жыву тут паблізу, мне прапанавалі, і... неяк уцягнуўся. Працы, вядома, шмат зроблена. Спрабавалі аднавіць тут усё, як было...

Пра тое, як выглядаў гаспадарчы двор у часы Ленскіх, фотаархівы замоўчаюць. Але цалкам лагічна дапусціць, што ўласнікі не надта высьліваліся па частцы ландшафтнага дызайну. Каровам ды коням такое хараво і не патрэбна. А вось калі гэтая "ўтылітарная" тэрыторыя пераўтварылася ў VI.Р.-туркомплекс...

Натуральна, што калёсная (або, інакш, стэпмашня) ніколі не мела летняй веранды — прынамсі, у яе сённяшнім выглядзе. Апошняя спатрэбілася толькі тады, калі будынак стаў выкарыстоўвацца ў якасці страўні. І спатрэбілася сапраўды "пазарэз": менш за сорак пасадачных месцаў унутры для кавярні яўна замала. Нерэнтабельна. Тое ж самае ты-

якасці кароўніка, наўрад ці магчыма. Ды і хто на той кароўнік прыедзе глядзець?

— На маю думку, надзённая наша задача — гэта акурат знайсці пэўны кампраміс паміж прагматычнымі інтарэсамі ўласнікаў ды справай захавання спадчыны, — кажа Вадзім Гліннік. — Ігнараванне пазіцыі апошніх проста ні да чаго не прывядзе. Лічу, што конкурс, упершыню праведзены сёлета па ініцыятыве міністра культуры краіны Паўла Латушкі, стане дзейным маральным стымулам для інвестараў...

У кожным разе, варта адзначыць, што заяўлены ў "афішы" дух даўніны ў Суле цал-

сучасныя. Іншая справа — каб яны адпавялі самому характару гістарычных пабудов. І тут таксама павінны быць разумныя кампрамісы, з улікам магчымасцей ды патрэб. Скажам, газасілікатныя блокі замест цэглы або дрэва — гэта, вядома, ні ў якія рамкі не лезе. А вось металадахоўка альбо тая ж пластыкавая вокны... Ёта мы пакуль дазваляем. Можна, гадоў праз дваццаць прыйдуць новыя, больш эфектыўныя, тэхналогіі, і тады вокны з дахам будзе лёгка замяніць. А ў дачыненні да сядзібы ў Суле варта звяртаць увагу ўсё ж перадаўсім на іншае. Падобных маёнткаў у нас вельмі шмат, а вось адважных людзей, здатных удыхнуць у іх новае жыццё — пакуль бракуе...

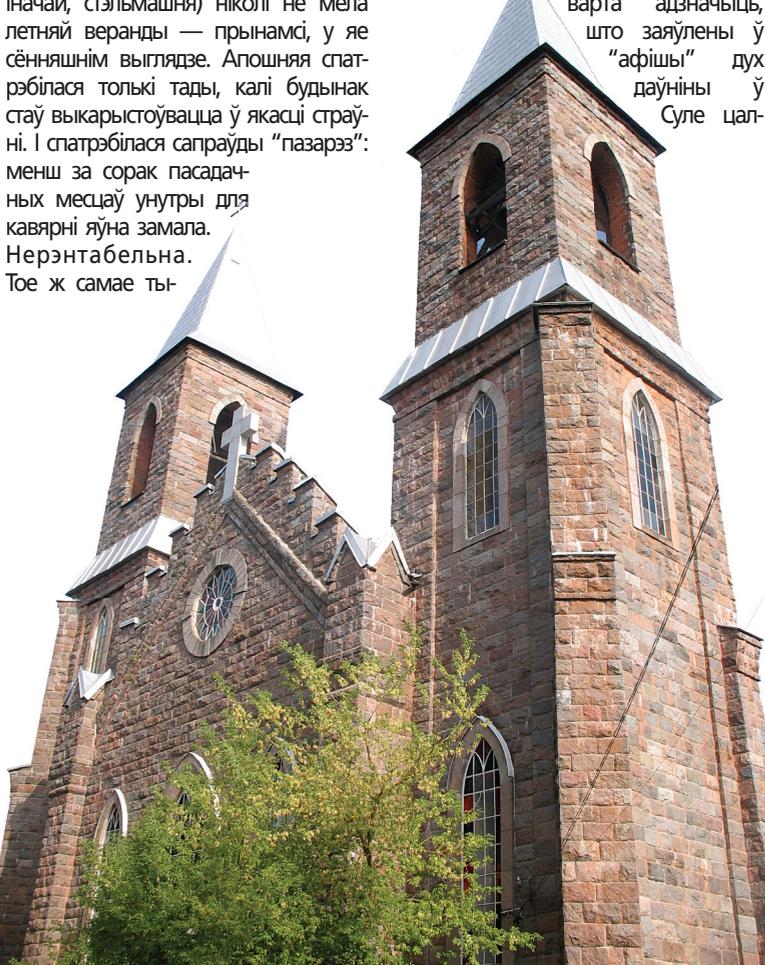

Рушыўшы ў зваротны шлях старым Кацярынінскім трактам (цяпер, праўда, гэта звычайная гравійка), трохі здумеўся. А чаму расіяне наогул едуць адпачываць сюды, за многія сотні кіламетраў? Няўжо ў іх няма сваіх прыгожых ды зацікавых куткоў? Наўрад ці. Можна, іх прыцягваюць гістарычныя і архітэктурныя адметнасці Сулы? Таксама сумніўна. Паблізу Масквы можна знайсці раскошныя (некалі) палацава-паркавыя комплексы ў Сямёнаўскім-Атрадзе, Грабнёве, Пад'ячаве... і яшчэ дзясятка-другі. А колькі па ўсёй краіне! Толькі стан большасці з іх цяпер прыблізна такі ж, як і маёнтка Ленскіх шэсць гадоў таму...

Уся справа толькі ў тым, што цяперашнія ўласнікі апошняга здолелі ўсвядоміць ды беражліва выкарыстаць той патэнцыял, які забяспечвае "аўра мінуўшчыны", увасобіць яго ў канкрэтны тураб'ект, уклаўшы адначасова і душу, і розум. Многім гэтага пакуль бракуе. І таму дбайнае ўменне распарадзіцца гісторыка-культурнай спадчынай дзеля яе захавання і сапраўды вартае прызовага месца. Хаця б дзеля прыкладу.

Ілья СВІРЫН
Мінск — Сула — Мінск
Фота аўтара

Тэма ўключэння "інфраструктуры" старадаўняга сядзіб у кантэксце развіцця ўнутранага турызму разглядалася днямі і пад час "круглага стала", што прайшоў у рамках Еўрапейскіх дзён спадчыны і быў прысвечаны гісторыка-культурным каштоўнасцям як аб'ектам культурнага турызму. Пра яго вынікі чытайце на стар. 6.

"Не так, як было"

Чатыры старыя камяніцы з цікавым дэкорам пасля аднаўлення выглядаюць сапраўды дыхтоўна. Не

Існуе меркаванне, што сёння наша краіна прываблівае замежных грамадзян, найперш, паслугамі ў сферы санаторнага турызму, а таксама інвестыцыйнымі бізнес-праектамі. Калі ж і завітае замежны турыст на аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны, то абавязкова ў складзе групы. Але ці так гэта насамрэч і ці едзе ў Беларусь індывідуальны турыст паглядзець на нашы палацы ды аўтэнтчныя абрады?

тэгорыі замежных грамадзян, у тым ліку аматараў культурнага турызму. Але што ўключае ў сябе паняцце "культурны турызм" і наколькі вялікі яго перспектывы ў нашай краіне? І калі на першае пытанне адказ можна можна словамі міжнароднай арганізацыі ІКАМОС, якая вызначае культурны турызм як наведванне памятных мясцін, гісторыка-культурных помнікаў з мэтай знаёмства з ладам жыцця мясцовай супольнасці, то на другое паспрабавалі адказаць удзельнікі "круглага стала" "Гісторыка-культурныя каштоўнасці як аб'екты культурнага турызму", што прайшоў у рамках Еўрапейскіх дзён спадчыны ў Беларусі.

гадовыя муры з'яўляюцца, хутчэй, аб'ектамі непасрэднай культуры. Невыпадкова разам са станоўчымі прыкладамі ў гэтай сферы ўзнікае і шмат праблем. Так, па словах намесніка міністра, разам з Генеральнай пракуратурай рэгулярна праводзяцца праверкі — па іх выніках уласнікам выдаюцца прадпісанні ў мэтах узмацнення кантролю за захаванасцю аб'ектаў. Да прыкладу, як парушэнні кваліфікуюцца незаконнае размяшчэнне рэкламы, што засланяе мастацкія элементы помніка, а таксама дзеянні, якія даводзяць аб'ект да аварыйнага стану.

турыстаў. Сёння многія турфірмы адмаўляюцца супрацоўнічаць у гэтым кірунку. З-за чаго? Ды з-за няпэўнасці тэрмінаў правядзення таго або іншага фестываля. І гэта зразумела: турфірма павінна прапанаваць пералік паслуг турысту за некалькі месяцаў, а то і за год.

Падобныя праблемы можна назіраць і ў адносінах да правядзення аўтэнтчных абрадаў, што хоць і рэгламентаваны народным календаром, але часцей праводзяцца ў аддаленых вёсках, у якіх з інфраструктуры, у лепшым выпадку, ёсць сельская крама ды СДК. У той жа час, падарожнікам, што прыехалі ўбачыць абрад, трэба прапанаваць, у тым ліку, і турыстычную прадукцыю, да прыкладу, удзел у адмы-

рынак толькі на бягучы год складае 4,5 мільярда рублёў. Безумоўна, гэта досыць вялікая сума, аднак ці дазволіць яна зрабіць з Беларусі турыстычную Мекку, і, нарэшце, якія вынікі пастаў ўдзелу нашай краіны ў міжнародных турыстычных форумах? Адказваючы на гэтыя пытанні, Вадзім Карамзін адзначаў, што імгненнага эфекту ад аднаразовай прэзентацыі Беларусі турыстычнай у падобных форумах, зразумела, чакаць не варта. Найперш трэба назапашваць вопыт, знаходзіць замежных партнёраў і як мага часцей заяўляць пра нашу краіну. А разам з гэтым — падцягваць да належнага ўзроўню маркетынг у сферы турызму і, зноў-такі, спадарожную інфраструктуру.

Што да планаў Міністэрства спорту і турызму, то неўзабаве будзе ўведзена адміністрацыйная адказнасць за правядзенне экскурсій без адпаведнай атэстацыі. Пайсці на такі крок вымусіла праблема з замежнымі экскурсаводамі, якія нашу гісторыю падаюць, мякка кажучы, некарэктна. Акрамя таго, прапановаецца ўвесці інстытут акрэдытацыі экскурсаводаў на аб'ектах культуры, паколькі некаторыя айчыныя музеі ўжо не спраўляюцца з наплывам турыстаў.

Па словах дырэктара Дэпартамента па турызме, ва ўсім свеце 90 працэнтаў турыстаў — індывідуальныя, прытым, што ў нас жа да апошняга часу ў разлік браліся менавіта групавыя.

Разам з тым, каб прывабіць самастойнага вандруніка, трэба аперацыйна ўкараняць сучасныя тэхналогіі, змяшчаць каардынаты для тых жа навігатораў, распрацоўваць інтэрактыўныя праграмы для кішэнных камп'ютераў.

У сувязі з гэтым хочацца працягваць Вадзіма Карамзіна: "Чалавек, які прыехаў у сталіцу краіны, не павінен шукаць па ўсім горадзе інфацэнтр, а адразу на вакзале атрымаць, абсалютна бясплатна, карту, буклеты з маршрутамі. У Мінску трэба стварыць яшчэ адзін інфармацыйны цэнтр, каб знайсці... ужо існуючы".

Дарэчы, ні ў якім айчынным інфацэнтры не сустранеш звестак пра такі, не менш цікавы, аспект культурнага турызму, як помнікі археалогіі. Іх, па звестках загадчыка аддзела археалогіі і сярэднявечнага перыяду Інстытута гісторыі НАН Беларусі Вадзіма Кошмана, у краіне налічваецца каля 25—30 тысяч. У той жа час, сёння вялікая праблема — трапіць на месцы старажытных гарадзішчаў, адно з якіх знаходзіцца на Менцы, дзе паўстаў старажытны Мінск. Але не з-за абгароджанай плошчы тэрыторыі, а з-за гіганцкіх плантацый баршчэўніка. Такія сітуацыя, на жаль, назіраецца, за рэдкім выключэннем, па ўсёй краіне.

Калі ж казаць і далей пра беларускую сталіцу, дык на яе тэрыторыі вельмі шмат археалагічных помнікаў, але інфармацыя пра іх у горадзе адсутнічае. Да прыкладу, Сухарава, Пятроўшчына, Уручка — гэта не толькі сучасныя мікрараёны. Калісьці гэта былі вёскі, вядомыя з пачатку XVI ст. Дааткова хача б зрабіць інфармацыйныя стэнды з падрабязнай гістарычнай фактурай.

Пра падобныя захады ў справе развіцця культурнага турызму ў нашай краіне можна раскаваць яшчэ досыць шмат, згадаўшы, да ўсяго іншага, пытанні страхавання помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны, рэлігійныя аспекты і г.д. Але найперш хочацца даведацца пра канкрэтныя напрацоўкі, ініцыяваныя і ажыццэўленыя на месцах — у асобных сельсаветах, раёнах, абласцях, — бо без гэтага любові, нават самы прадстаўнічы, "круглы стол" з'яўляецца не больш як фармальнасцю.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Баршчэўнік у прасторы... артэфакта

Існуе меркаванне, што сёння наша краіна прываблівае замежных грамадзян, найперш, паслугамі ў сферы санаторнага турызму, а таксама інвестыцыйнымі бізнес-праектамі. Калі ж і завітае замежны турыст на аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны, то абавязкова ў складзе групы. Але ці так гэта насамрэч і ці едзе ў Беларусь індывідуальны турыст паглядзець на нашы палацы ды аўтэнтчныя абрады?

Возьмем, да прыкладу, адзін з некамерцыйных сайтаў, які дазваляе аб'яднацца турыстам з усяго свету для таго, каб знайсці бясплатны нацлег на колькі дзён у тым або іншым горадзе ці

мястэчку. Сёння гэта цэлы рух пад назвай "Коўчсёрфінг" з дзясяткамі тысяч чалавек, якія гатовы прапанаваць пераначаваць у сваім доме. Для эксперыменту зарэгістраваўся на сайце і карэспандэнт "К". Вынік не прымусіў сябе доўга чакаць: ужо літаральна праз некалькі дзён на электронную пошту прыйшлі запыты больш чым ад двух дзясяткаў чалавек з Італіі, Расіі, Польшчы, ЗША, Ісландыі, Літвы, Турцыі, што жадаюць цягам некалькіх дзён пазнаёміцца з беларускай сталіцай.

Безумоўна, гэта толькі адзін з магчымых варыянтаў падарожжа для турыста, які, тым не менш, паказвае, што наша краіна прываблівае абсалютна розныя ка-

На думку мэдэратара "круглага стала", начальніка аддзела навукова-метадычнага забеспячэння дзейнасці па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Інстытута культуры Беларусі Алы Сташкевіч, такі від турызму, безумоўна, робіць вялікі ўнёсак у захаванне і папулярызацыю нашай спадчыны, спрыяе стварэнню дадатковых рабочых месцаў і, што нема-

лаважна, выходзіць гонар у пачуццях гонару за дзяржаву і культурную спадчыну.

Гэта, канешне, так, але нават няўзброеным вокам можна заўважыць шэраг як пазітыўных момантаў у справе развіцця турызму такога кшталту, так і відавочных праблем.

Прэферэнцыі для інфраструктуры

Да прыкладу, вялікая ўвага дзяржавы да знакавых архітэктурных помнікаў, і ў прыватнасці, іх рэстаўрацыя стымулявала вялікі рост наведвальнасці тых жа Нясвіжа і Міра. Але ці гатовы яны прыняць натоўпы турыстаў? Бо далёка не на належным узроўні развіваецца мясцовая інфраструктура, а самі музейшчыкі не паспяваюць спраўляцца з пlynямі аматараў даўніны...

Гэтую праблему акрэсліў і намеснік міністра культуры нашай краіны Віктар Кураш. На яго думку, сёння з'яўляюцца надзвычай актуальнымі пытанні будаўніцтва пablізу гістарычных помнікаў такіх элементаў інфраструктуры, як гасцініцы, пункты грамадскага харчавання, аўтастаянкі, якасныя дарогі. Пры гэтым вялікія спадзяванні ўскладаюцца на прыватных інвестараў.

Віктар Кураш адзначаў, што ведамаства імкнецца ўсяляк стымуляваць і прыватныя уласнікі, якія атрымалі ў карыстанне аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны, што выяўляецца ў пэўных ільготах ды прэферэнцыях. Тым не менш, як неаднаразова паведамляла "К", для некаторых уласнікаў сто-

Праблемы культурнага турызму

дзе спрыяць аднаўленню помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны, у прыватнасці, адпаведна Дзяржапраграме "Культура Беларусі" на 2011—2015 гады, выдаткуе на гэтыя справы каля 590 млрд. беларускіх рублёў.

Перагрузкі з няпэўнасцю

Ды ці толькі рэстаўрацыйнай помнікаў архітэктурнай спадчыны, у прыватнасці, адпаведна Дзяржапраграме "Культура Беларусі" на 2011—2015 гады, выдаткуе на гэтыя справы каля 590 млрд. беларускіх рублёў.

Існуюць і іншыя, больш затоеныя пагрозы для помнікаў матэрыяльнай і нематэрыяльнай спадчыны, і найперш — захаванне іх сапраўднасці, аўтэнтчнасці, бо часам руіны колішніх замкаў выглядаюць больш "змястоўнымі" і яркімі сведкамі мінуўшчыны, чым адноўленыя аб'екты. Яшчэ прыклад — Мотальскі фестываль. Сёлета на ім можна было назіраць, як побач з арыгінальнай прадукцыяй мясцовых рамеснікаў прадаваўся кітайскі шырсажыў.

Дарэчы, адной з найбольш папулярных разнавіднасцей турызму культурнага з'яўляецца менавіта фестывальны. І хоць на Беларусі штогод ладзяцца дзясяткі фестываляў рознага маштабу, трэба сказаць аб'ектыўна: як такога фестывальнага турызму ў нас няма. Нават міжнародныя фестывалі, не кажучы ўжо пра рэгіянальныя, у тым ліку прысвечаныя народнай культуры, адчуваюць недахоп

ловым вясковым кірмашы ды набыццём арыгінальных сувеніраў.

Пад час "круглага стала" выявілася і наступная праблема. Аказваецца, сёння патэнцыйныя турысты, асабліва — моладзь, не гатовы да інфармацыі, што ў пераважнай большасці сваёй даюць айчыныя экскурсаводы. Гэта датычыцца як яе аб'ёму, і так і падачы. Па словах старшыні Праўлення грамадскага аб'яднання "Адпачынак у вёсцы" Валерыі Кліцуновай, сёння турысту патрэбна не толькі сухая інфармацыя, але і эмоцыі, перажыванні. Пры іх наяўнасці гістарычныя звесткі будуць успрымацца значна лепш, як дарэчы, і тады, калі іх будуць падаваць апраўна ў касцюмы пэўнай эпохі музейныя супрацоўнікі, як гэта робіцца з нядаўняга часу ў тым жа Мірскай замку.

На думку Валерыі Кліцуновай, стваральнікамі запатрабаванага турыстычнага прадукту павінны быць не выпадковыя людзі, а выпускнікі спецыялізаваных ВНУ, якія ведаюць запыты сучаснага турыста. А людзям, што прыехалі здалёк, патрэбны найперш неабходны мінімум: кубачак гарачай кавы і цывілізаваная прыбіральня.

Стварыць інфацэнтр, каб адшукаць... існуючы?

З іншага боку, без рэкламы турпрадукту, у тым ліку сярод замежнай патэнцыйнай аўдыторыі, нават відовішча сусветнага ўзроўню будзе незапатрабаваным.

Як адзначаў дырэктар Дэпартамента па турызме Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь Вадзім Карамзін, сёлета наша краіна выйшла на міжнародны рынак з дзясяткам базавых маршрутаў. Іх прэзентацыя будзе праходзіць у рамках міжнародных турыстычных выставак. Пры гэтым сумарны бюджэт на прасоўванне турыстычных паслуг на міжнародны

...У аркестры — буянства яркіх тэмбраў, моц і, заўсёды раптоўна, пастэльна-акварэльная "беларускасць" ціхіх кульмінацый, дзе музычныя інструменты сыходзяць у цень сонечнай цеплыні чалавечых галасоў. Кампазітар Дзмітрый Смольскі, які вярнуўся да сваёй опернай партытуры 1978 года, перагледзеў у ёй усё: драматургію, працягласць (два акты замест трох з пралогам), аркестроўку.

Між тым, усім гэтым стваральнікі спектакля хочучь падкрэсліць яшчэ адну прычыну разладу тагачаснага грамадства: Кізгайла, як многія магнаты, прыняў каталіцтва, Раман жа, як і сяляне, застаўся праваслаўным. Калі загаханьня, "аб'яднаўшыся" з абразом Пятра і Фяўроніі Мурамскіх, "набываюць" страчаныя рукі і зрок, міжволі ўгадваюцца ідэалагізаваныя фіналы некаторых найбольш "агіткава-агітацыйных" твораў савецкіх часоў, бо "плакатнасць" мастацкіх

вясці бярэцца шлюбом з тутэйшай дзяўчынай...
Вакальныя і акцёрскія работы салістаў ды хору, якому даводзіцца спяваць і ў руху, і з-за сцэны, і з асвятляльных ложкаў (хормайстар — Ніна Ламановіч), апантанасць артыстаў мімансу — на ўзроўні фантастыкі. Усе настолькі захоплены творчым працэсам, што ўносяць свае індывідуальныя рысы ў мізансцэны, па-рознаму трактуюць герою. Кізгайла Уладзіміра Громава — вяселун-балака, жыццядлюб, які

сваваць цяжкія думкі за паказнай абьякавасцю і ўрэшце не вытрымлівае. Трэці, перажыўшы ваеннае паражэнне, даходзіць ледзь не да істэрыкі.
Што ў спектаклі і засталася ранейшым, дык гэта мелодыка, якая яшчэ ў першай рэдакцыі оперы была шмат у чым пазычана-пераасэнсавана "з ранняга" Д.Смольскага: з яго Першай фартэпійнай санаты "Памяці С.Пракоф'ева", з не менш пракоф'еўскай "Песенкі пра адважнага коніка" з яе іранічнай

Віншuem!

Ствараць цуд

Сёння народная артыстка Беларусі Бэла Масумян, якая прысвяціла Нацыянальнаму акадэмічнаму драматычнаму тэатру імя М.Горкага 50 гадоў, адзначае свой юбілей. Бенефісам!

Вечар на сцэне яе роднага тэатра пачнецца з віншаванняў. Пасля ўрачыстасці актрыса паўстане Клаара Цаханасьян: будзе паказаны спектакль "Загадкавы візіт", пастаўлены народным артыстам краіны Барысам Луцэнкам (ён адзначыць сваё 75-годдзе заўтра, а яго творчы вечар адбудзецца ў тэатры праз тыдзень).

Калегі Бэлы Масумян вельмі адказна і карпатліва рыхтуюцца да гэтых мерапрыемстваў, прыкладаюць усе намаганні, каб годна адзначыць святы. А пра ўлюбёную артыстку гатовы распяваць гадзінамі — з вялікай пшчотай і цеплынёй. Сапраўды, апынуўшыся побач з гэтай глыбокай і страснай актрысай, прыгожай і разумнай жанчынай, трапляеш у царства гармоніі. Ці, можа, на іншую планету?..

"Іншпланецянка" — так загадкава і таямніча назвала сваю кнігу пра Бэлу Амаўну вядучы тэатральны крытык Таццяна Арлова. Дый само выданне, падрыхтаванае акурат да юбілейнай даты, — незвычайнае. І справа не толькі ў вялікай колькасці каляровых ілюстрацый, што яго ўпрыжваюць, але і ў мастацкасці самога аповеду — бездакорна кампетэнтнага і трапяткога.

— Іначай пісаць пра гэтую сціпую, цікавую актрысу немагчыма, — здзіўляецца майму пытанню Таццяна Арлова. — Я шмат гадоў сачу за ейнай творчасцю, сябрую з ёй, бачыла ўсе спектаклі з удзелам Бэлы. Яе не сустрэнеш у шумных кампаніях. Калі ж пашчасіць падысці да яе бліжэй і вам "адкрыюць дзверы", апынаешся ў атмасферы абсалютнай прыгажосці... У гэтай кнізе жыццё і творчы лёс актрысы размеркаваны між планетамі Сонечнай сістэмы: дзесьці — Венера, багіня каханьня, а дзесьці — Марс, бог вайны...

— Што ж абірае сама гераіня?
— Я ў любові нарадзілася, — кажа Бэла Масумян, — і ў любові жыццё пражыла. Не буду нічога рабіць без яе!..

Сапраўды, кожная роля актрысы (а іх ужо больш за сотню) — прыклад улюбёнасці ў тэатр, паказчык таленту і майстэрства, інтэлігентнасці, элегантнасці.

— Любы артыст, — дадае Бэла Амаўна, — балансуе як на канале паміж мастацтвам і рэальнасцю, у кожнага — свой жыццёвы вопыт, багаты ці бедны. Як артыст змога дадумаць, даадчуваць, так і зразумее расказаную гісторыю глядач. У тэатры трэба ствараць цуд...
Кацярына ДЗЕМЯНЧУК

Тэатральная плошча

Лялечны юбілей

Беларускі дзяржаўны лялечны тэатр распачне 75-ы тэатральны сезон спектаклем "Вясёлы цырк" у пастаноўцы Аляксея Ляляўскага, які адбудзецца 15 верасня.

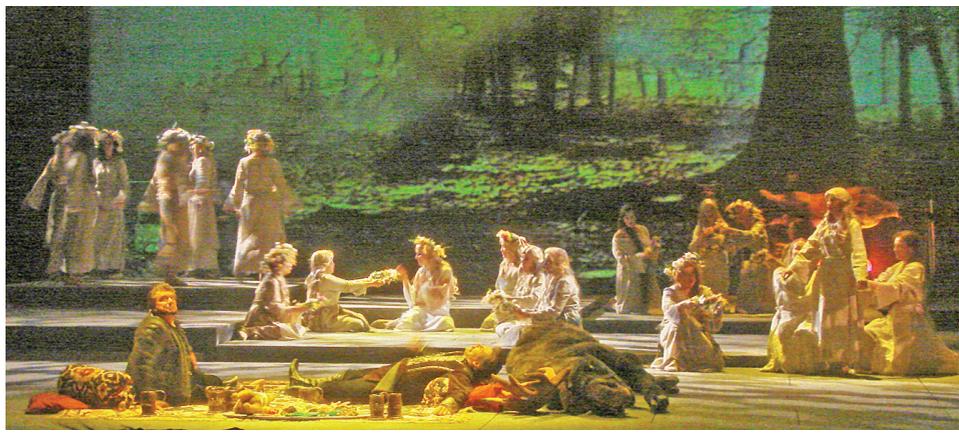
Гэтая п'еса ўпершыню была пастаўлена ў 1999 годзе. "Вясёлы цырк" — спектакль, насычаны бліскучым гумарам, акцёрскай імправізацыяй і бязмежным пазітывам.

Як паведамлілі ў тэатры, юбілейны сезон прадставіць новыя тэатральныя пастаноўкі ды імпрэзы. Рэжысёр Аляксандр Янушкевіч і мастак Таццяна Нерсісян рыхтуюць спектакль "Дзяды" па аднайменнай паэме Адама Міцкевіча. Таксама сярод прэм'ер — "Ладдзя распачы" па матывах твора Уладзіміра Караткевіча і новая рэдакцыя спектакля для дарослых "На стол пададзена!", што ўпершыню была пастаўлена ў 2001 годзе.

Таксама Беларускі дзяржаўны тэатр лялек запланавалі ў кастрычніку актыўны ўдзел у міжнародных фестывалях. Так, у Маскве на міжнародным фестывалі "Каўчэг" будзе паказаны спектакль "Чайка. Вопыт прачытання" па матывах твора А.П. Чэхава, а польскі горад Радам убачыць пастаноўку "Вянчанне".

Таццяна МАТУСЕВІЧ

На здымку: сцэна са спектакля "Вясёлы цырк".

Без легендарнай сівізны, з сучасным меліраваннем

Рэжысёр Міхаіл Панджавідзе не цураецца "здымаць кіно": многія сцэны — як батальныя, так і любоўныя, перанесены ў ложак і, дзякуючы мадэлям сподняй бялізны, яшчэ і ў сучаснасць, — здаецца, знятыя ў Галівудзе. І патыхаюць залішнім натуралізмам, што часам адштурхоўваецца не толькі ад рэальнасці (перадсмяротныя канвульсіі павешаных), але і ад узмоцненых кінажахаў (чаго варта хаця б сцэна пакарання, дзе Раману адсякаюць рукі — ажно да плеч). Мусіць, такая замена ўмоўных тэатральных сродкаў, разлічаных на фантазію глядача, прамымі відовішчымі эфектамі, што б'юць, як кажуць, напавал, без уласцівых мастацтва сцэнічна-пластычных "пераўвасабленняў", прызначана не для дасведчанага глядача, выхаванага на творах У.Караткевіча, а для сучаснага абывацеля?

Ёсць у спектаклі і дэталі, заўважныя хіба таму, хто папярэдне уважліва перачытаў аповесць. Знаёмства з лібрэта тут не дапамагае, бо ні ў тэатральнай праграмцы, ні ў часопісе "Партэр", які выпускае наш Вялікі тэатр, няма на гэта нават намёку — хіба згадка аб святых Пятры і Фяўроніі, гісторыя якіх, як лічыць мастак Аляксандр Касцючэнка, "вельмі падобная да гісторыі галоўных герояў оперы". Вось і думаюць глядачы, што Кізгайла, калі хоча перахрысціцца перад рашаючым боем, бльгае рухі: спачатку хрысціцца ў адзін бок, потым, спахапіўшыся, у другі. Што асуджаны ўдзельнікі сялянскага паўстання, адварочваючыся перад смерцю ад крыжа, — атэісты. Што Раман, вешаючы зняты са сваіх грудзей крыж на забітага ім Кізгайлу, хоча такім чынам "памірыцца" з былым сябрам. Ну, а каталіцкую сімваліку на выявах праваслаўных храмаў увогуле ніхто не заўважае.

сродкаў засталася тая ж, змянілася хіба вера — праваслаўная замест "камуністычнай".

Спектакль жа цалкам — далёка не плакат. Наадварот, у яго сцэнаграфіі і касцюмах, зробленых Элеанорай Грыгарук, намяшана надта многа рознастэпаваных памкненняў. На жаль, многія каларытныя дэталі (тыя ж "амаль жывыя" кабаны — трафеі палявання) не "іграюць", бо не атрымліваюць далейшага развіцця, мастацкага пераасэнсавання, чым заўсёды славіцца тэатр. Але адчуваецца вялікая, прапраўдзе тытанічная праца ўсёй пастаноўчай групы, неабьякавае стаўленне да оперы, разуменне значнасці падзеі і жаданне пераасэнсавання беларускай гісторыі. Тое ж паўстанне намалювана далёка не рамантызавана-ідэалістычнымі фарбамі, і гэта ўносіць у спектакль адкрыта пацыфісцкія матывы, тэму адмаўлення насілля ва ўсіх яго пралявах, што адсутнічала не толькі ў оперы, але і ў аповесці. Арыі, дзякуючы светлавому рашэнню (герой сам-насам застаецца ў святле пражэктара, на фоне містычнай цэнтры з відэавяямамі) ствараюць асобны філасофскі кантэкст спектакля, бо ўсе яны ў той ці іншай ступені прысвечаны тэме радзімы і роднага краю. Нават каханне Любікі спалучаецца ў яе ўспамінах з краявідамі, дзе "птаць калісці ў лугах залацела".

Зварот да айчыннага твора, прысвечанага нашай мінуўшчыне, спарадзіў новую хвалю цікавасці да нацыянальнай спадчыны, беларускай мовы. У тым ліку, унутры тэатра. У "Сівой легендзе" У.Караткевіча аповед вядзецца з вуснаў найміташвейцарца, які прызнаецца, што пажыўшы тут, раз-пораз пачынае ў думках пераходзіць на беларускую мову, а напрыканцы апо-

з-за сваёй падатлівасці Любцы страчвае усё. Герой Станіслава Трыфанавы — больш супярэчлівы, які прыходзіць да трагеды ад жорсткасці і нахабства. Ірына Настасі Масквіной — лрыччымі імпульсіўная, Ніны Шарубінай — больш моцная, валявая. Акану Якушэвіч і Крыскенцію Стасенка (Любка) з іх акцёрскімі здольнасцямі можна ўвогуле ў кіно здымаць! Сяргея Франкоўскага і Эдуарда Мартынюка (Раман) — запрашаць на лепшыя сцэны свету (апошні, дарэчы, нядаўна ўдзельнічаў у прэм'еры оперы "Чарадзейка" П.Чайкоўскага ў Вялікім тэатры Расіі). А якія розныя Найміты атрымаліся ў Алега Гардынца (ён спяваў на генеральным прагоне), Алега Мельнікава і Дзмітрыя Капілава! Першы — цынік, які прагне адно грошай. Другі — трагічны персанаж, што намагаецца

класіцысцкасцю. Ранейшай засталася і сімфанізаванасць твора, напісанага не толькі па оперных, але і па сімфанічных законах. Своеасаблівай "музычнай канцэпцыяй" у гэтай оперы, як і ў сімфоніях кампазітара, становіцца інтанацыйнае зерне, у дадзеным выпадку — рух на тэрыю ці ў межы тэрыі. Музыка пісалася раней за вершаванае лібрэта, таму ў ёй ёсць не толькі шматлікія лейтматывы, але і, быццам у сімфоніі, цэлыя рэпрывы-паўторы музычнага (і часта, адпаведна, пэтычнага) матэрыялу, што бывае больш распаўсюджана ў мюзіклах і дапамагае слухачу запомніць улюбёныя меладыйныя звароты.

Як, дарэчы, па-рознаму ўспрымалася дмакратычнасць музыкі "Сівой легенды" напрыканцы 1970-х і цяпер! Тады, у час імянення айчынных кампазітараў да сучасных сродкаў, адказу ад меладыйнасці на карысць рэчгатыўнасці, дадзеныя опера з яе завершанымі арыямі, харавымі і харэаграфічнымі (цяпер — проста інструментальнымі) сцэнамі лічылася ўсяго толькі данінай традыцыям. А сёння гэта аказваецца яшчэ і трапляннем у эстэтыку "новай прастаты", уласцівай беларускай музыцы пачатку XXI стагоддзя. Таму менавіта музыка, пры ўсёй часам надакучлівай відовішчнасці спектакля, становіцца яго дамінантай. Тым "нашым усім", што ўзводзіць кампазітара ў ранг нацыянальных герояў.

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках: сцэны з оперы "Сівая легенда".

Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

"Метамарфозы" на музыку I.-С. Баха — аднаактовы балет паводле аднайменнай пэмы Авідзія, пастаўлены маладым харэографам Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, лаўрэатам міжнародных конкурсаў Вольга Костэль. Яго прэм'ера, што апырэдзіла нават афіцыйнае адкрыццё сезона, прадэманстравала цыкл "Вечары сучаснага балета на Малой сцэне", распачаты тэатрам улетку.

Бамонд: опера, балет

Ператварэнні ці стварэнне?

Падзея чакалася, некаторыя фрагменты балета, прадстаўлены ў выглядзе харэаграфічных мініячур, паказваліся ў канцэртнай праграме, якой згаданы "Вечары..." адкрывалі аб'яцаны шэраг эксперыментальных пастановак. Тады ўразіла, найперш, такая распаўсюджаная сэнна тэндэнцыя, як спалучэнне артыстаў балета з музыкантамі, якія замест "спеваў па-за сцэнай" становяцца паўнаважымі ўдзельнікамі спектакля. Але ж буіная форма, у адрозненне ад набору мініячур, мае свае заканамернасці. Ці ўдалося гэтае ператварэнне асобных нумароў у спектакль?

Ператварэнні (а менавіта так "перакладаецца" назва новага балета) — безумоўна, удаліся. А вось стварэнне папраўдзе эксперыментальнага спектакля, звернутага ў будучыню, — не зусім. Тое, што мы ўбачылі, сведчыла пра дасведчанасць аўтара ў галіне сучасных харэаграфічных кірункаў. Дзякуючы праграмцы, можна было ўцяміць і сюжэт, сам па сабе дастаткова цікавы. Праўда, не зусім "спалучальны" (дакладней, зусім неспалучальны) з Авідзіем. Бо наўнась у спектаклі міфалагічных персанажаў, якія ёсць і ў яго пэме, ніяк не вычэрпвае сутнасць новай пастаноўкі. Больш за тое: адсутнасць балетнага лібрэта на сайце, затое пастаянная згадка Авідзія на афішы і ў анонсах могуць, як падалося, дэзінфармаваць глядача, калі той раптам не паспее прачытаць сцэны змест да пачатку відэафрагмента — ці паспадыяецца на тое, што ўсе неабходныя думкі будуць выказаны пластыкай, а не словамі.

З ажно п'ятнаццаці герояў спектакля сваё аблічча маюць (і таму запамінаюцца) толькі некаторыя. Гэта оперныя салісты Алена Таболіч (Медэя), Дзіяна Трыфанавіч (Галатэя) і, асабліва, шыкоўная ў сваім адчуванні жаночай абаяль-

насці, непераязданая па вакале ды артыстычнасці Наталля Акініна (Юнона). Юпітэра вылучае сама асоба Дзяніса Клімука, здольнага ў любы рух укласці безліч сэнсаў, эмоцый і псіхалагічных падтэкстаў. Харэаграфія ж гэтага персанажа пабудавана на эклектычным спалучэнні элементаў розных стыляў і кірункаў, уключаючы народны танец. Астатнія героі адрозніваюцца адно ад аднаго хіба сэрнічнымі строямі. Ну, можа, яшчэ Венера (Ірына Яромкіна) застаецца гэткай квінтэсэнцыяй класічнай балетнай постаці. У лексіцы большасці выканаўцаў пераважаюць гэтка "фонаваасць", агульныя формы руху. Там-сям бліскаюць цікавыя падтрымкі,

але практычна ніводная такая "разыначка" не акцэнтуецца харэографам.

Няма логікі і ў абраным музычным суправаджэнні. Жывое выкананне, дзе далучаецца да вакалістаў ці самастойна саліруе камерна-інструментальны ансамбль на чале з дырыжорам (і адначасова аўтарам пералажэнняў бахаўскай музыкі) Іванам Касцяніным, чаргуецца з фанарамі.

Контраст антычнасці і тых падзей, што адбываюцца ў сучасным гандлёвым цэнтры "Алімп", не знаходзіць адлюстравання ў гукавой прасторы: відавочна, што гэтыя дзве сферы маглі быць перададзены рознай музыкай ці хаця б прынцыпова рознымі апрацоўкамі I.-С. Баха: акадэмічнай і, да прыкладу, эстрадна-джазавай, рокавай.

Але калі хто і заслугоўвае помніку пры жыцці, дык гэта балетмайстар-рэжысёр Ігар Артамонаў. Усе артысты працуюць надзвычай згаджана, асэнсавана, з любоўю, укладаючы ў кожнае па вяршыні сваёй тэхнічнай падрыхтоўкі і саму душу. Адчуваецца, наколькі трупта засумавала па цікавых сучасных пастаноўках. Застаецца спадзявацца, што іх будзе больш — розных і адметных, таленавітых і звернутых да новых творчых гарызонтаў. А ў "Метамарфозах" радуе ўжо тое, што іх харэаграфія ўсё ж куды больш цікавая, чым у некаторых прыгожа аформленых пастаноўках на Вялікай сцэне — да прыкладу, у той жа "Папялушцы".

Нагадаем, чарговым "эксперыментам" аб'яўлены "Вакзал чакання" з музыкай беларускага кампазітара Алега Хадоскі. Дачакаемся?

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках: сцэны з балета "Метамарфозы".
Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

У.Савіч. "Сівыя курганы".

У Нацыянальным мастацкім музеі з вялікім поспехам працуе юбілейная выстаўка твораў заслужанага дзеяча мастацтва Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі краіны, прафесара Уладзіміра Савіча, прысвечаная яго 60-годдзю, дзе прадстаўлена каля 100 жывапісных работ, большая частка якіх створана ў апошнія гады. У сувязі з гэтым мы друкуем фрагмент эсэ — роздумуў мастака і паэта Рыгора Сітніцы пра творчы лёс свайго сябра і аднадумца Уладзіміра Пятровіча Савіча.

Размова з уласным ценем, або Гульня з колерам

...Ды ці ж можа хтосьці замяніць творцу: праспяваць няспетае, сказаць нявыказанае, намалюваць ненамалюванае? Ці ж можна замяніць на іншыя душу, сэрца, розум, якімі і ствараецца тое, што наўна хоча быць заўважаным Вечнасцю, ці хоць бы родным Краем?

Адказ — відавочны, і вынікае ён з самой прыроды творчасці як з'явы адзінкавай, непаўторнай, нестандартнай. І ніякавата робіцца, пачуўшы быццам ухвалу, што твор адпавядае сусветным (еўрапейскім, класічным...) стандартам.

Бо менавіта стандарт ёсць найбольшая пагроз для мастака.

Бо не бываюць стандартнымі людзі, дрэвы, аб'екты, боль, радаасць, каханне...

Бо творчасць — гэта заданне індывідуальнае, часам глыбока зашыфраванае; і мастак мусіць яго зразумець, усвядоміць і выканаць.

І як годны прыклад чуйнага, удумлівага, надзвычай адказнага стаўлення да Божлага задання — творчы чын Уладзіміра Савіча, які не толькі дакладна ўсведамляе сваё мастакоўскае прывачэнне, але і не забывае пра небяспеку, што пагражае кожнаму, хто Божыя дары размяняў на аблуднае.

Колькі разоў у нашым шматгадовым мастакоўскім і чалавечым сумоўі я і Уладзімір Савіч задавалі гэтае пытанне, і адказ вынікаў адзін.

Творца ж часам праз асабісты ахвяры ды не абы-якія высілкі, праз неразуменне ды пагарду нятворцаў намагаецца вырвацца з утульнага палону будзённасці і звыкласці ў безмежную прастору думкі, каб пераасэнсавалі рэчаіснасць, стварыць новую рэальнасць, якая выяўляецца ў мастацкім вобразе. І ў гэтым палягае адзін з прывілеяў творцы — зрабіць свята там, дзе яго ніхто не чакае.

А для гэтага прафесійнага ўмельства дужа мала. Патрэбна Любоў, якая жывіць цябе Духам.

Патрэбна Ідэя, якая вядзе цябе па жыцці, засцерагае ад розных аблудаў і не дае заблукаць у самім сабе, ці ў шырокім свеце. Патрэбна ўсведамленне сябе.

Прадметныя імправізацыі

5 верасня ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва адкрылася персанальная выстаўка "У прасторы прадмета" вядомага беларускага мастака-кераміста Валерыя Калтыгіна.

Тэма нацюрморту ўжо многія гады цікавіць мастака. Але сёння аўтар адышоў ад класічнага разумення гэтага жанру і кожны прадмет разглядае як матэрыял для даследавання. Рэчы, якія акружаюць чалавека ў паўсядзённасці, заўсёды ў той ці іншай ступені характарызуюць яго, сітуацыю, асобны момант існавання. Па словах Валерыя Аркадзевіча, "...створанія намі прадметы побыту, працы, прафесійнай і інтэлектуальнай дзейнасці не толькі проста "ціха жывуць" побач з намі, але і актыўна прымаюць удзел у нашым жыцці, непрыкметна пракрадаючыся ў нас, ствараючы з нашай чалавечай сутнасцю

Патрэбна ўменне кіраваць сабою. Патрэбны родныя людзі, якія вераць у цябе і для якіх ты самы лепшы.

І тады ёсць шанец адпрацаваць пазычанае. І тады даецца магчымасць выяўляць уласнае жыццё з дрыгвы побытовага хлуду і душэўнага заняпаду ды рушыць шляхам, пазначаным накіраванасцю. Бо прырода творчасці — няспынны рух да невядомага, прага спасціжэння неспазнаванага, жаданне адкрыць новае там, дзе магчымасцей для адкрыцця, здаецца, не засталася.

І таму трэба заўсёды памятаць найвышэйшы крытэрыў дзядоў-прадзедоў нашых, якім спрадзеку адзеньвалася ўсё вартае, добрае, слушнае. Людскасць.

Людскі чалавек, людская справа, людскі ўчынак, зроблена па-людску... Гэта пазначалася ўсё вартае чалавека і адпаведнае яму. Людскасць — эталонная мера ўсяго, што спараджае чалавек.

І менавіта гэтай пазнакі трымаецца ў мастацкім раздзяроўжы Уладзімір Савіч, які разумее, што акурат у гэтым ёсць паратунак і для самога творцы, бо ствараючы дасканаласць, творым і ўдасканалюем самі, падвышаем уласную меру людскасці.

А паколькі рэчаіснасць, у якой нараджаецца будучы творца, мае тое альбо іншае нацыянальнае аблічча, дык праявы гэтай адметнасці, як генетычны код, пераходзяць у вобраз, народжаны творчасцю. І ў тым ёсць вялікая таямніца і яшчэ адзін глыбокі сэнс мастацтва: быць адметным, неподобным, незвычайным, якім і належыць яму быць.

І якія б вонкавыя ўплывы ды запазычанні ні зазнала аўтарская стылістыка, яе адметнасць палягае найперш у

Мастыхін

У.Савіч. "І святыя Хрыстовы сляды".

этнічнай прыналежнасці мастака; што, відаць, адбываецца па-за ягонымі жаданнямі. Бо якім бы вольным ні быў творца (а духоўная свабода ёсць галоўнае перадумова мастацтва), ён, аднак, не можа быць вольным ад уласнай генетыкі.

Але ж мае віншаванні і захапленне тым, у чый творчых цячэ магутны ток генетычнага кода Белавежы і Нёмана, палескіх дуброў ды дняпроўскіх кручэй, Нарачы, Каложы, Гальшанаў...

Ток, які раптам адчуў я, стоячы разам з Уладзімірам Савічам на вяршыні Гальшанскага гарадзішча, з якога, здаецца, бачная сама Вечнасць...

Рыгор СІТНИЦА

В.Калтыгін. "Бутлі".

Наталля ПАТОРСКАЯ,
навуковы супрацоўнік
аддзела выставак

У сталічным Палацы мастацтва працуе персанальная выстаўка заслужанага дзеяча мастацтваў Рэспублікі Беларусь Сяргея Волкава, прысвечаная 70-годдзю майстра.

Імя Сяргея Анатольевіча добра вядомае беларускага глядачу. Прадстаўнік знакамітай мастацкай дынастыі Волкавых, ён цягам пяці дзесяцігоддзяў стварае тэматычна і тэхнічна рознабаковыя работы, якія адрозніваюцца індывідуальнасцю ды стылістычнай пазнавальнасцю. Экспазіцыя адкрывае нам усе грані творчасці майстра: шчырыя і "жывыя" кніжныя

С.Волкаў. Ілюстрацыя да зборніка казак "Чамучкі".

Вернісаж

атмасферай і пераасэнсаваць урокі мінулага. Станковыя серыі ў тэхніцы літаграфіі і шаўкаграфіі на спартыўную ды ваенную тэматыку ("Будучыя алімпійцы", "Спартыўныя судзі", "Абаронцы Радзімы" і інш.) даюць нам дэталізаваныя, прафесійна выкананыя сюжэты.

Вобраз жанчыны, мілафагічны і чароўны, яркі і шматгранны, лірычны і таямнічы, — яшчэ адна тэма алоўкавых малюнкаў мастака. У серыі "Эмоцы", якую складаюць пачуццёвыя, паэтычныя партрэты жанчын, прасякнутыя прыгажосцю і гармоніяй, бачна тонкае ўспрыняцце мастаком ідэалу прыгажосці. Адухоўленыя, шчырыя,

Светлая настальгія па...

ілюстрацыі, эмацыйныя і псіхалагічныя алоўкавыя малюнкi, бездакорныя графічныя серыі.

У творчым арсенале мастака — больш за 300 дзіцячых кніг, аформленых яго ілюстрацыямi, героі якіх, дынамічныя і эмацыйныя, кампазіцыйна дакладныя. Шмат гадоў ён супрацоўнічаў з часопісамі "Вясёлка" і "Вожык", ствараў характарныя і, галоўнае, простыя, цэласныя, такія знаёмыя і з дзіцінства любімыя персанажы.

На выстаўцы прадстаўлены лепшыя работы Сяргея Волкава розных гадоў, сярод якіх — некалькі літаграфій з серыі "Старонкі гісторыі" (1988), дзе аўтар перадае трагічныя моманты нашай гісторыі, дае магчымасць глядачу прасякнуцца той

С.Волкаў. "Хігрынка".

сапраўднай — менавіта такімі Сяргей Анатольевіч стварае сваіх уяўных герояў і ў новым цыкле малюнкаў "Ева".

Работы майстра, прадстаўленыя на выстаўцы, не пакінуць наведвальніка аб'якавымі. Тут кожны знойдзе нешта дарагое сэрцу: ці то ілюстрацыі, што выклікаюць светлую настальгію па мінулым дзяцінстве, ці то гратэчныя партрэты беларускіх пісьменнікаў, якія адкрываюць нашых творцаў з новага боку, ці літаграфіі, прысвечаныя нашаму жыццю.

Вольга НАВИЦКАЯ

Праект

Мінскі абласны мастацка-экспертны савет па манументальным і манументальна-дэкаратыўным мастацтве выступіў ініцыятарам адкрытага творчага спаборніцтва на атрыманне заказу на памятны знак у гонар Слуцкага пояса. Ініцыятыва ўзгоднена са Слуцкімі ўладамі. Знак мае стаяць у Слуцку побач з будынкам фабрыкі, дзе плануецца вырабляць паясы.

Скульптурная ода Слуцкаму поясу

Шукаем "вобраз" брэнда

На першым этапе гэтага своеасаблівага конкурсу заявак скульптары мусілі прадставіць пластычную ідэю ў форме папярэдняга эскіза, або фор-эскіза, кажучы прафесійнай мовай. З верасня ў памяшканні Мінскага аблвыканкама прайшло пасяджэнне Савета, на якім абмяркоўваліся творчыя прапановы. Вёў пасяджэнне старшыня Савета, народны мастак Беларусі, скульптар Іван Міско. Удзел у абмеркаванні прымаў намеснік старшыні аблвыканкама В.Штацко, галоўны архітэктар вобласці А.Валовіч, скульптары Г.Буралкін і С.Логвін, іншыя сябры Савета, а таксама прадстаўнікі аддзела культуры Слуцкага райвыканкама.

На разгляд было прадстаўлена больш за дзясятка прапаноў: круглая пластыка, рэльеф, фігуратыўная скульптура і блізкая да абстрактнай. У час абмеркавання выявіліся дыяметральна супрацьлеглыя погляды на ўвасабленне ідэі. Некаторыя лічылі, што гэты знак мусіць быць помнікам Радзівілам, якія наладзілі вытворчасць у Слуцку, альбо беларускай шляхце, для каго гэты пояс быў сімвалам сацыяльнага статусу. Іншыя бачылі знак у якасці помніка тым, хто паясы менавіта вырабляў: геніяльным слугікам майстрам. Адным бліжэй кампазіцыі з дэталёвай прапрацоўкай і зразумелым сюжэтам, іншыя ж аддавалі перавагу формам, манументальна абагульненым ды метафарычным.

Урэшце, прыйшлі да думкі пра магчымасць сумяшчэння розных падыходаў, тым больш, што гораду патрэбна

не адна скульптура ў гонар слугіка паясоў, але ажно тры: адна — ля ўвахода на фабрыку, другая — у скверы, трэцяя, маленькага памеру, — у якасці ўзору для тыражаванага сувеніра.

Выбралі шэсць кампазіцый рознай стылявой скіраванасці, у якіх, на думку сяброў Савета, ёсць рацыянальнае зерне і пластычныя ідэі, што можна развіць. Па просьбе слугіка адабраныя работы павезлі ў Слуцк на грамадскае абмеркаванне.

Праз тыдзень, 10 верасня, Савет сабраўся зноў, каб прыняць рашэнне з улікам вынікаў згадаванага абмеркавання. На гэтым пасяджэнні таксама разгледзілі шэраг не-

вых фор-эскізаў, аўтары якіх з нейкіх прычын не паспелі прадставіць іх раней. Аднак эскіз, што прыйшоўся да спадабы жыхарам Слуцка, Савет не адобрыў на той падставе, што скульптура сілуэтам надта ж нагадвае адзін з хрэстаматыійных помнікаў. Слуцкая дэлегацыя, у сваю чаргу, выказала непрыманне нетрадыцыйнай пластыкі: маўляў, народ не зразумее. Урэшце, прыйшлі да кампрамісу: ля будынка фабрыкі ўсталяюць рэалістычную скульптурную выяву ткача, які дэманструе вытканы пояс ("слугіка ткачыкі" — вобраз паэтычны; ткалі паясы насамрэч мужчыны). Аўтар эскіза — Сяргей Гумілеўскі. А тая кампазіцыя, што мае аздабляць зону адпачынку, вонкава будзе выразна дэкаратыўнай, а змест яе — сімвалічна-

метафарычны. Гэтую скульптуру Савет прапанаваў рабіць у сааўтарстве Г.Буралкіну і А.Фінскаму. Сябры Савета і яго старшыня мяркуюць, што дзве кампазіцыі, прадстаўленыя гэтымі аўтарамі, можна паспяхова сталучыць у адну.

Наступным разам ад аўтараў чакаюць больш грунтоўнай распрацоўкі ідэі і праекта спалучэння скульптур з асяроддзем — інакш кажучы, архітэктурнай прывязкі. Падводзячы вынікі, Іван Міско выказаў шкадаванне: у дадзеным творчым спабодзе фактычна не ўдзельнічала моладзь, і прадстаўленыя ўзоры менавіта нефігуратыўнай пластыкі аказаліся непераканаўчымі.

П.В.

Праект Сяргея Гумілеўскага.

Раскадроўка

З 9 па 13 верасня ў Беларусі праходзіў Міжнародны каталіцкі кінафестываль хрысціянскіх фільмаў і тэлепраграм "Magnificat-2012". Мінчане і жыхары Глыбоччыны, дзе традыцыйна праходзіць гэтае мерапрыемства, маглі азнаёміцца з шэрагам кінарабят з розных краін і нават кантынентаў, што былі аб'яднаны экюменічным дэвізам фестывалю: "Ut unum sint" ("Каб усё было адно").

"Magnificat-2012"

Гран-пры VIII Фестывалю хрысціянскіх фільмаў і тэлепраграм "Magnificat-2012" атрымала беларуская стужка рэжысёра Віктара Асюка "Драўляны народ"

Восьмы па ліку "Magnificat" адкрыўся, як заўсёды, урачыста, святой імшой у Архікафедральным касцёле на плошчы Свабоды ў Мінску, пасля якой госці і ўдзельнікі перайшлі для першых конкурсных паказаў у Чырвоны касцёл, што на плошчы Незалежнасці. Радавацца арганізатарам фэсту сапраўды ёсць з чаго: беларускі форум духоўнага кіно даўно не ўспрымаецца як адзінкавы праект, а мае сталую рэпутацыю і прыхільнікаў у розных частках свету. Нездарма канадскі рэжысёр Дэйран Мастэрсан, чатырохразовы ўдзельнік "Magnificat'a", хоць і не змог сёлета прыехаць у Беларусь, не толькі даслаў на конкурс сваю новую стужку "Як вырас свет", але і папрадзіў нязменна-

ду дырэктара вялікага прадпрыемства і перабраўся на жыхарства ў разбураны скіт на востраў пасярэдзіне сцюдзёнага паўночнага возера. Зусім не рэлігійны па сваёй натуре, герой "Спас-каменя" пачынае аднаўляць старажытны будынак, кіруючыся адно ўнутраным імпульсам. Ці моц беларускай чэмпіёнкі Параалімпіяды Людмілы Ваўчок, якая знайшла ў сабе мужнасць пераадолець жудасную паўсядзённасць жыцця інваліда, у стужцы Уладзіміра Цэлюка па сцэнарыі Барыса Герстэна, знятага на "Белвідацэнтры".

І ўнутраны імпульс, які не дазваляе працягваць звычайнае, будзённае існаванне, — ці не галоўная асаблівасць герояў стужак кінафоруму. Нават у апошнім відаадапаванні пра лёс "тузішых" жыхароў сучаснай Віленшчыны, што зрабіла на Літоўскім тэлебачанні журналіст Таццяна Дубавец за некалькі месяцаў да свайго раптоўнага і трагічнага сыходу ў снежні 2010 года, паказаны не проста ся-

Кадр з фільма "Таямніца душы".

га старшыню фестывалю Юрыя Гарулёва абавязкова перадаць беларусам, што менавіта тут, у далёкай еўрапейскай краіне, у глыбоцкай лясной вёсцы Івесь, правёў лепшыя хвіліны свайго жыцця...

"Magnificat", безумоўна, адносіцца да тых кінамерапрыемстваў, якія аб'ядноўваюць людзей не толькі адной любоўю да кіно. Дастаткова было паглядзець, як людзі розных хрысціянскіх канфесій з розных краін абсалютна аднолькава рэагавалі на карціны, дзе апісвалася жыццё герояў — такое непадобнае на іх побыт.

Трэба адзначыць, што нягледзячы на дакладна акрэсленую тэматыку фэсту, творы конкурснай праграмы неабавязкова мелі ў сваім складзе адно рэлігійныя фільмы. Нават калі паглядзець на беларускія стужкі: "Драўляны народ" Віктара Асюка, "Кінааматар. Восеньскі сон" Вольгі Дашук, "Крышачку раю" Максіма Міхальцова, — то відавочна, што тэма царквы і рэлігіі праходзіць у іх па ўскоснай. Галоўнай у многіх карцінах "Magnificat'a-2012" з'яўлялася гуманітарная тэматыка, зносіны чалавека з уласным унутраным светам. Напрыклад, у першы дзень паказу глядачоў фестывалю ўразіў фільм расійскага рэжысёра Валянціны Гуркаленка "Спас-камень", што распавядаў пра даволі ўладкаванага ў жыцці чалавека, які раптам кінуў жыццё ў горадзе, паса-

Кадр з фільма "Драўляны народ".

ляне, а людзі, якія імкнуцца разбурыць будзённасць з дапамогай самадзейнай творчасці, усведамлення сваёй нацыянальнай адметнасці і ўнікальнасці.

Зразумела, у праграме "Magnificat'a-2012" было шмат стужак і перадач, што распавядалі пра сучасную і мінулую дзейнасць Сцэцэла і Царквы, пра падзвіжніцкаў, памяць аб якіх нават праз гады збірае людзей, якіх аддзяляюць сотні кіламетраў.

Сімвалічнай кропкай дня адкрыцця "Magnificat'a-2012" стаў тэлевізійны фільм Белтэлерадыёкампаніі "Таямніца душы". Крыжовы шлях росіцкіх пакутнікаў, аўтарства творчай групы пад кіраўніцтвам рэжысёра Іны Сабалеўскай. Фільм распавядае пра самаахвярнасць ксяндзоў — ураджэнцаў Беларусі Юрыя Кашыры і Антонія Ляшчэвіча, якія, маючы магчымасць выратавацца, пайшлі ў агонь разам са сваімі прыхаджанамі з вёскі Росіца ў лютым 1943 года...

Паслядоўнасць у абароне прыныцапаў, упэўненасць у абавязковай маральнай перамозе вылучаюць стужкі і героі "Magnificat'a-2012". Менавіта гэта робіць адметным Глыбокае і яго кінафорум на фестывальнай карце свету.

Антон СІДАРЭНКА

Анонс

"Дэвізам сёлетняй "Белай вежы" і, адпаведна, праграмаўтваральным стрыжнем арганізатары фестывалю абралі формулу "Класіка PLUS", чым далі падставы для грунтоўнага аналізу: якімі ж спосабамі ў сучасным тэатральным свеце класіка "адваёўвае" сабе месца пад сонцам?.. Такім пытаннем задаецца наш карэспандэнт Таццяна Команова. Пра гэта — у наступным нумары "К".

Он-лайн-канферэнцыя: на кадравых скрыжаваннях

Мы зноў ладзім он-лайн-канферэнцыю. Гэтым разам яе тэматыка наўпрост звязана з праблемай якасці кадровага складніка рэгіянальных устаноў культуры. Напэўна, ніхто ўжо не аспрэчыць таго, што менавіта названая праблема патрабуе цяпер самага пільнага разгляду на дзяржаўным узроўні і неадкладнага вырашэння з непасрэдным удзелам мясцовых улад. Бо прэстыж работніка культуры вызначаецца, у тым ліку, і па стаўленні кіраўніцтва раёна да надзённых патрэб маладога спецыяліста.

І, як падаецца, канцэпцыя праекта Кодэкса "Аб культуры" Рэспублікі Беларусь, што цяпер усенародна абмяркоўваецца і ў рэгіёнах, не павінна зводзіцца да пераносу найўнейшых заканадаўчых норм у адзіны акт. Гаворка — пра заканадаўчае ўрэгуляванне самых надзённых пытанняў сферы, сярод якіх кадровае займае ці не першае месца. Менавіта гэтаму ўрэгуляванню і прысвячаюцца рэдакцыйныя он-лайн-канферэнцыі. У сённяшняй, "кадравай", прымаюць удзел начальнік упраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Алег РЫЖКОЎ, намеснік старшыні Краснапольскага райвыканкама па сацыяльных пытаннях Тамара КАВАЛЕНКА, дырэктар Магілёўскага бібліятэчнага каледжа імя А.С. Пушкіна Святлана КАЗЛОВА, дырэктар Пінскага дзяржаўнага вучылішча мастацтваў Таццяна ДЗЕМ'ЯНЕЦ, дырэктар Гродзенскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў Вадзім БУТКЕВІЧ, начальнік аддзела культуры Ляхавіцкага райвыканкама Ніна ПРЫХАЧ, начальнік аддзела Міёрскага райвыканкама Аляксандр ТРОНЬКІН, начальнік аддзела культуры Іўеўскага райвыканкама Георгій ГАГАРЫН.

adm:

— Дык што канкрэтна "муляе", калі гаворка заходзіць пра кадры? Прафарыентацыя слабая, мэтавікаў не хапае ці нешта іншае?

riszkoy:

— Турбуе тое, што чым больш аддаленай з'яўляецца вёска, тым складаней туды знайсці спецыяліста-прафесіянала. І гэта датычыцца, ведаю, не толькі Гомельшчыны. Таму на вакантныя пасады трапляюць іншым разам людзі без спецыяльнай адукацыі.

kavalenka:

— Мэтавікі павінны быць, але іх наяўнасць — толькі адзін са складнікаў шматграннага кадровага пытання. Перш-наперш маю на ўвазе забеспячэнне маладых спецыялістаў жыллем: яго адсутнасць, мяркую, кепска ўплывае на кадравую сітуацыю не толькі ў Краснапольскім раёне.

tron'kin:

— Мы вакантных пасадаў не маем. Летась восем маладых спецыялістаў прынялі, сёлета — чатырох. Лічы, палова з іх — мэтавікі. І замацаваліся яны, у

каў без спецыяльнай адукацыі), дык імкнёмся накіроўваць іх на завочную вучобу, на курсы перападрыхтоўкі, якія дзейнічаюць пры Інстытуце культуры Беларусі, на абласныя курсы павышэння кваліфікацыі. І ў мяне тут, як падаецца, дарэчная заўвага: усе гэтыя курсы варта весці пад дэвізам "Менш тэорыі — больш практыкі", бо менавіта практычных навыкаў нашым работнікам і бракуе. Не заўжды яны ведаюць, як сацыялагічнае апытанне сярод спажывцоў культуры правесці, як стасункі са спонсарамі наладзіць...

adm:

— Не сакрэт, што прафарыентацыя ў раёнах ладзіцца часам вельмі фармальна. Якія тут рэзервы, на ваш погляд, не выкарыстоўваюцца?

tron'kin:

— Не знімаю з сябе віну за недастаткова эфектыўную прафарыентацыю. Хоць, паўтараюся, вакансій у раёне няма. Тым не менш, работа па пошуку будучых калег — справа больш чым адказная. Мы, да прыкладу, імкнёмся запрашаць на сустрэчы са школьнікамі, моладзю ўраджэнцаў Міёршчыны, якія маюць дачыненне да ку-

маахвяраванне, і высокае прызначэнне па аздараўленні грамадства. Карацей, усё тое, чым і адметны высокаінтэлігентны чалавек... І проста неабходна гэтага чалавека прыцягнуць у нашу сферу, паспрыяць усяляк ягонаму паступленню ў ССНУ ці ВНУ. А вось тут пэўныя заканадаўчыя змены і будучы, як падаецца, вельмі дарэчнымі. Маю на ўвазе льготы пры паступленні для тых сельскіх (і не толькі) маладых людзей, якія пастараліся на практыцы даказаць, што яны здольныя стаць неаб'якавымі бібліятэкарамі ці клубнікамі...

gagarin:

— Каб прафесійная арыентацыя не заставалася фармальнай, неабходна павялічваць за-

"Каля трыццаці працэнтаў нашых работнікаў знаходзяцца ў перадпенсійным узросце. І гэта — асноўны галаўны боль аддзела, бо кожны год названы працэнт павялічваецца, як снежны камяк, што падае з гары. А кампенсаваць кадравы дэфіцыт часам проста немагчыма".

льтуры, мастацтва і здолелі ў гэтых сферах паспяхова сцвердзіцца.

riszkoy:

— Безумоўна, адна з галоўных прычын сённяшняй кадровай сітуацыі — неахайная, непрадуманая, а таму фармальна прафесійная арыентацыя.

робак спецыялістаў культурнай сферы. Эфектыўнасць прафарыентацыі наўпрост залежыць ад прэстыжнасці прафесіі...

adm:

— Цяжка не пагадзіцца. Я штосьці не чуў пра неадкладную патрэбу прафарыентацыі сярод, скажам, будучых камп'ютарных праграмістаў ці банкаўскіх су-

Кадравы дэфіцыт

kavalenka:

— "Культура" пісала некалькі гадоў таму пра тое, што ў Краснаполлі адкрыўся і пачаў дзейнічаць Маладзёжны цэнтр. Будынак — шыкоўны, комплекс платных паслуг — самы шырокі. Але мяне як намесніка старшыні райвыканкама па сацыяльных пытаннях не вельмі задавальняе выніковасць працы гэтай установы культуры. І прычына тут — у кадрах.

prihach:

— А галаўны боль наступны: каля трыццаці працэнтаў нашых работнікаў знаходзяцца ў перадпенсійным узросце... І гэта — праблема аддзела, бо кожны названы працэнт павялічваецца, як снежны камяк, што падае з гары. А кампенсаваць кадравы дэфіцыт часам проста немагчыма...

tron'kin:

— А ў нас каля сямідзесяці працэнтаў работнікаў хутка выйдучы на пенсійны адпачынак. Прыблізна ж трыццаць працэнтаў культасветнікаў не маюць спецыяльнай адукацыі...

adm:

— І мэтавікі не дапамагаюць?

prihach:

— У тым і справа, што не. Сёлета, да прыкладу, чакалі чатырох маладых спецыялістаў, які адвучыліся ў сярэдніх спецыяльных установах па мэтавым накіраванні. Чакалі — не дачакаліся: кожны з іх паступіў у ВНУ. Справа, безумоўна, ухвальная, але мы засталіся з чатырма вакансіямі загадчыка клуба, акампаніятарна і мастацкіх кіраўнікоў... І гэта ўжо ці не аксіёма: калі мэтавікі пасля сярэдняй установы паступае ў вышэйшую, ён пасля вучобы ў вёску ўжо не вяртаецца...

асноўным, на вёсцы: там "кватэрнае" пытанне лягчэй вырашаецца.

adm:

— А ў горадзе сітуацыя з жытлом — праблемная?

tron'kin:

— Літаральна днямі старшыня нашага райвыканкама Ігар Валер'евіч Кузняцоў казаў на планёрцы пра неадкладную неабходнасць узвядзення ў раённыя цэнтры "маласямейнага" інтэрната, дзе некалькі кватэр будзе абавязкова прызначана для работнікаў культуры.

kavalenka:

— Працэдура замацавання за маладым спецыялістам службовага жылля — вельмі складаная на сёння: патрабуецца процьма ўзгадненняў на самых розных узроўнях. Калі ў нас гаворка зайшла пра нейкія заканадаўчыя ўдасканаленні, дык датычыцца яны павінны, пераканана, якас-

adm:

— Наколькі ведаю, у кожным раёне існуе праграма "Кадры". Існуе, ды толькі вось ці дзейнічае? І пытанне застаецца адкрытым, бо маладыя спецыялісты ў вёску не рвуцца, мякка кажучы. Нават мэтавікі іншым разам на сяло не вяртаюцца. А з гэтай прычыны, што канкрэтна змянілі б у адпаведным заканадаўстве?

prihach:

— Мэтавікі, як падаецца, і пасля сканчэння ВНУ павінен адпрацаваць у той арганізацыі, якая накіроўвала яго на

"Турбуе тое, што чым больш аддаленай з'яўляецца вёска, тым складаней туды знайсці работніка-прафесіянала. І гэта датычыцца ўсёй Беларусі. Таму на вакантныя пасады трапляюць іншым разам людзі без спецыяльнай адукацыі".

нага спрашчэння названай "кватэрнай" працэдуры.

adm:

— Пра гэта кажучы ці не ў кожным аддзеле культуры рэспублікі... Мэтавікі вяртаюцца на працу ў Міёрскі раён, у тым ліку, і з той прычыны, што адчуваюць увагу вашых улад?

tron'kin:

— Неаспрэчна! Кожны з маладых спецыялістаў ведае, што мы спрабуем палову іх квартплаты аплаціць за кошт аддзелаўскага спецраунку... Што ж да нашых практыкаў (работні-

вучобы ў ССНУ. У адваротным выпадку, мы неўзабаве проста без спецыялістаў застанёмся...

riszkoy:

— А мне падаецца, што менавіта тут нейкія заканадаўчыя змены не вельмі дапамогуць. Ні льготы, ні заробак не паспрыяюць таму, каб пасля адпрацоўкі малады спецыяліст застаўся на сяле. Адпрацоўшчык — ён і ёсць адпрацоўшчык: адпрацаваў належны тэрмін — і беззваротна з'ехаў...

adm:

— Якой яна павінна быць?

kavalenka:

— Адраснай і мэтанакіраванай.

riszkoy:

— Са школьнага асяроддзя трэба вылучаць здольную для культ-

працоўнікаў... За савецкім часам, памятаю, пры школах дзейнічалі вытворчыя камбінаты, дзе можна было атрымаць і пасведчанне на ваджэнне грузавіка, прафесію кулінара ды пэўныя азы культурнага. Кажучы, такі падыход да падбору будучых кадраў культурнай сферы быў не надта эфектыўным, збольшага фармальным. Але ж, як падаецца, неабходна нейкія іншыя формы шукаць, каб сітуацыю не змяняць, а ламаць карэнным чынам. І за гэта ўжо многія сёння выказаліся і, спадзяюся, яшчэ выкажуцца...

butkevich:

— У мяне наступная прапанова. Аддзельна культуры і адукацыі ў рэгіёнах праводзяць шмат разнастайных конкурсаў і фестываляў. Чаму б пад час іх не наладзіць адбор будучых абітурыентаў нашых навучальных устаноў? Для гэтага варта, каб у рабоце журы былі іх выкладчыкі... Несумненна, я — за больш глыбокую інтэграцыю аддзелаў культуры, адукацыі, навучальных устаноў у сумеснай прафарыентацыйнай дзейнасці.

adm:

— Ці ёсць у начальнікаў аддзелаў культуры прэтэнзіі ці пытанні да кіраўнікоў нашых навучальных устаноў?

kavalenka:

— У мяне, да прыкладу, прэтэнзіі няма. Так, адчуваю, што кваліфікацыі, ініцыятывы, зацікаўленасці выпускнікам бракуе хранічна. Але гэта не віна сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў, а бяды нашых спецыялістаў, праславыты чалавечы фактар. Інакш кажучы, адбор будучых студэнтаў павінен быць больш жорсткім.

dzemjanec:

— Адбор будучых студэнтаў будзе больш жорсткім і эфектыўным, калі ў гэтым працэсе стануць узаемадзейнічаць усе структурныя падраздзяленні: дзіцячыя харэаграфічныя і музычныя школы, школы мастацтваў, аддзелы культуры і сама навучальна ўстанова.

prihach:

— Не вельмі зразумела, чаму так мала харэографу, а кампанія тараў выпускаюць ССНУ? І ўвогуле, сялу патрэбны на сёння шматпрофільныя спецыялісты, здольныя на арганізацыю і рэжысуру яркіх

у ВНУ. І, у адпаведнасці з тым жа кодэксам, мы не можам "захаваць" за мэтавікам, які вырашыў атрымаць вышэйшую адукацыю, абавязак па адпрацоўцы, што застаўся ў яго пасля вучобы ў ССНУ.

kazlova:

— Колькі слоў пра шматпрофільнасць нашых гадаванцаў. Мы дзесьці з 2009 года выпускаем не толькі бібліятэ-

adm:

— Але іншым разам учарашнія студэнты не вельмі задаволены першым месцам працы не толькі з прычыны адсутнасці жылля...

dzemjanec:

— Не варта забывацца на тое, што нашы выпускнікі-харэографы маюць некалькі кваліфікацый, таму ў дыплеме пазначана: "Артыст, кіраўнік творчага калектыву і настаўнік", — а працаваць ім даводзіцца іншым разам зусім па іншай кваліфікацыі. Змяніць свае навучальныя праграмы мы

быў сістэмным. Аднак атрымліваецца не заўжды. На месцах, я пераканана, недастаткова ўважліва адсочваецца кадравая сітуацыя: не звяртаецца ўвага на ўзрост кадры, на профільнасць іх сённяшняй адукацыі. І мы змушаны займацца гэтым маніторынгам самі. Сёлета нават лісты па ўпраўленні культуры разаслалі, дзе казалі пра тое, што цягам апошніх гадоў бібліятэчныя кадры састарэлі, частка іх не мае спецыяльнай адукацыі, і няма заявак на падрыхтоўку спецыялістаў з гэтых абласцей. А ў тых абласцях спахоплівацца пачынаюць толькі непасрэдна перад размеркаваннем.

adm:

— Сітуацыя сапраўды няўцяжняя. Ніхто не хоча думаць на перспектыву?

kazlova:

— Атрымліваецца, так. Але не падумайце, што мы нейкім чынам ухліяемся ад статыстычных даследаванняў патрэбы кадры ў маштабах рэспублікі. Наадварот, стараемся заключаць з аддзеламі культуры перспектывныя дамовы — на пяцігодку. А для гэтага проста неабходна ведаць кадравую сітуацыю ў яе, так бы мовіць, руху.

dzemjanec:

— Цалкам згодная! Для забеспячэння сельскіх устаноў кадрамі аддзелы культуры павінны

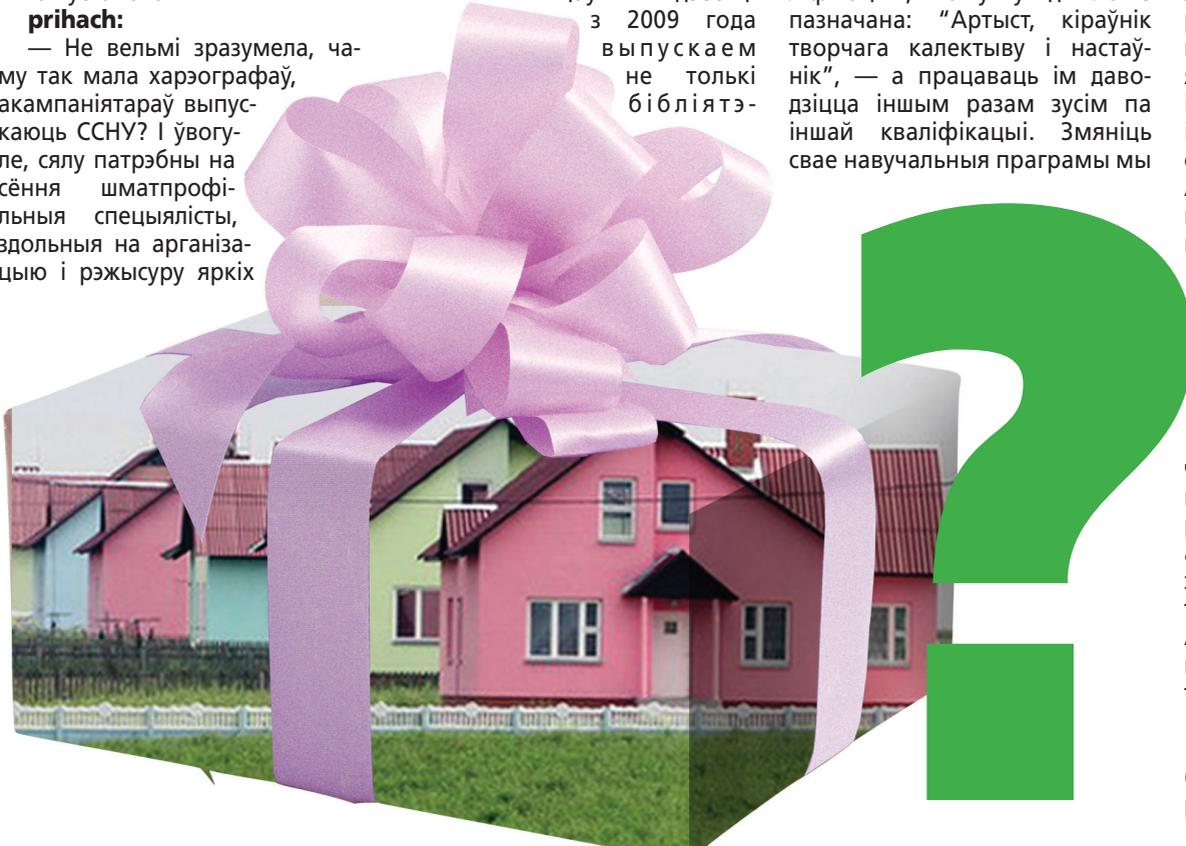
аднойчы пра тое, што зайздросчу раённаму аддзелу адукацыі, куды малады спецыялісты ў чэргі выстрайваюцца. У адзеле культуры — недахоп адукаваных работнікаў, а ў адзеле адукацыі часам не ведаюць, куды іх працаўладкаваць... Дык вось, чаму б настаўніку-філологу пад час навучання ў, скажам, Брэсцкім універсітэце не атрымліваць і дадатковую прафесію — бібліятэкара? Не думаю, што гэта запатрабуе значных фінансавых затрат.

adm:

— Якраз фінансісты так, відаць, і не думаюць... Мы сёння вядзем гаворку пра неабходнасць узаемадзейнення аддзелаў культуры з нашымі навучальнымі ўстановамі. Дык вось, наколькі шчыльнае гэтае ўзаемадзеянне?

dzemjanec:

— Адміністрацыя каледжа пастаянна ініцыюе маніторынгі сярод аддзелаў культуры, мэтай якіх — улічыць прапановы заказчыкаў кадры пры падрыхтоўцы нашых выпускнікоў. Амаль усе аддзелы культуры Брэстчыны станоўча ацэньваюць працу нашых выпускнікоў. Правядзенне агульных семінараў, вязыных калегій упраўлення культуры аблвыканкама на базе нашага каледжа надвычай умацоўвае сувязь нашай навучальнай установы з працадаўцамі.

ШТО СНЕЖНЫ КАМЯК З ГАРЫ...

Пра вакансіі, прафарыентацыю, перадпенсійны ўзрост і прэстыж прафесіі

шоу-праграм. Прэстыж нашай прафесіі залежыць, у тым ліку, і ад якасці нашай творчай дзейнасці.

gagarin:

— Прафесіі акампаанія тараў, харэографу і ў нас — у ліку дэфіцытных. Так, мы бываем на размеркаванні, але ж выпускнікі самі выбіраюць сабе першае месца працы. І хто з іх паедзе ў Іўеўскі раён, дзе няма жылля? Таму і скіроўваюцца маладыя спецыялісты ў Ліду ці Гродна...

dzemjanec:

— Наша ўстанова штогод выпускае ў сярэднім па 30 — 40 харэографу. Усе, без выключэння, размяркоўваюцца: у прафесійныя калектывы, харэаграфічныя школы, дамы культуры. Таму я пытанне паставіла б інакш: "Чаму тыя маладыя спецыялісты не замацоўваюцца ў раёнах і на сяле?". Жыллё, заробак, увага кіраўніцтва — кожны з гэтых складнікаў наўпрост уплывае на тое, каб спецыяліст прадоўжыў працу, застаўся на вёсцы, палюбіў і яе, і сваю прафесію... Я сама ў свой час была начальнікам аддзела культуры і цудоўна разумею важнасць дадзенай праблемы.

butkevich:

— "Не даехаць" да першага месца працы выпускнік (калі ён вучыўся бясплатна) можа толькі пры ўмове выплаты кампенсацыі тых сродкаў, што затрачаны дзяржавай на яго навучанне. Прынамсі, Кодэкс "Аб адукацыі" таго патрабуе. І кампенсацыя — вельмі вялікая... Іншая справа, што не менш чым палова выпускнікоў нашага каледжа паступае штогод

казнаўцаў і бібліяграфу, але і бібліятэкараў — клубных работнікаў. І гэта, пагадзіцеся, цалкам апраўданае сумяшчэнне кваліфікацый. На сяле ідзе працэс аптымізацыі, утвараюцца сумешчаныя тыпы ўста-

"Кваліфікацыі ды ініцыятывы выпускнікам бракуе хранічна. Але гэта не віна сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў, а бяды нашых спецыялістаў, праславуць чалавечы фактар. Інакш кажучы, адбор будучых студэнтаў павінен быць больш жорсткім".

ноў культуры: клубы-бібліятэкі, бібліятэкі-клубы. Таму шматпрофільнасць сучаснага спецыяліста — надзённа патрэба часу. Сёлета такіх выпускнілі больш за сотню чалавек.

adm:

— Цікава, а дзе, па меркаванні кіраўнікоў нашых ССНУ, належным чынам ставяцца да замацавання маладых кадры?

dzemjanec:

— Амаль ва ўсіх раёнах вобласці, а больш за ўсё — у Іванаўскім, Драгічынскім, Столінскім, Ганцавіцкім раёнах. Там цудоўна разумеюць, што нядаўнія выпускнікі — яшчэ не практыкі, а тэарэтыкі. З гэтай прычыны і настаўніцтва тут развіта, і ўвага да моладзі — ледзь не бацькоўская, і нашы навучэнцы — пераважна з тых рэгіёнаў (асабліва з Пінска ды Пінскага раёна). І нічога дзіўнага тут, натуральна, няма, бо практыка размеркавання паказала, што выпускнікі, у асноўным, вяртаюцца на працу дадому, дзе прасцей вырашаюцца жыллёвыя праблемы.

не маем права, а вось наладзіць больш шчыльны кантакт з працадаўцамі (аддзеламі культуры) проста абавязаны.

butkevich:

— Я разумею, колькі клопатаў у нашых начальнікаў аддзе-

своечасова прагназаваць на перспектыву гэтыя паказчыкі з іх штогадовай карэкціроўкай, улічваючы зацікаўленасць абодвух бакоў.

riszkoj:

— Надзвычай важны рэзерв па замацаванні маладых спецыялістаў — утварэнне ў абласцях філіялаў нашых сталічных ВНУ культуры. Вось дзейнічае ў Мазыры філіял Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, і гэта ў вялікай ступені дапамагае вобласці мець свае, "дамарослыя", кадры. Той, хто ў Мінску ВНУ скончыў, той у Мінску, звычайна, і застаецца. А рэгіянальныя філіялы — "кузня" менавіта рэгіянальных кадры. Што ж кепскага ў тым, што такія філіялы будуць дзейнічаць ва ўсіх буйных гарадах краіны?

"Ініцыюем маніторынгі сярод аддзелаў культуры, мэтай якіх — улічыць прапановы заказчыкаў кадры пры падрыхтоўцы нашых выпускнікоў. І пастаянныя агульныя семінары з гэтай мэтай ладзяцца. Аднак сапраўды эфектыўнага ўзаемадзеяння пакуль няма".

kazlova:

— А мяне вельмі непакоіць вось што. Магілёўшчыну мы здолелі насыціць сваімі спецыялістамі. Актыўна працуем цяпер на патрэбу Гомельшчыны, Брэстчыны, Віцебшчыны, нават — Мінскай вобласці. І гэта прытым, што наш каледж — на абласным бюджэце... Імкнёмся, каб узаемакантакт з упраўленнямі культур іншых аблвыканкамаў

adm:

— Якія яшчэ ёсць прапановы па "філіяльнай" дзейнасці нашых ВНУ?

prihach:

— Нават не пра ўтварэнне філіялаў буду весці зараз гаворку. Прапануюю рыхтаваць работнікаў культуры на базе наяўных універсітэтаў, што знаходзяцца ў абласных гарадах. Я на адной з нашых абласных калегій казала

adm:

— Калі далей разважаць пра прэстыжнасць прафесіі работніка культуры, пра захаванне маладзёжных кадры на сяле, дык мо да месца гаворка пра наладжанне рэспубліканскага конкурсу на званне "Лепшы малады спецыяліст" з немалой грашовай прэміяй і гарантаваным "жыллёвым бонусам"?

gagarin:

— Аналагічныя раённыя конкурсы мы і так праводзім, праўда, без адчувальных "бонусаў". А рэспубліканскі ладзіць — накладна, затратна з той прычыны, што і арганізацыя яго, і фінансаванне лягуць на нашы "раённыя" плечы...

Ад рэдакцыі. Як мы пераканаліся сёння, кадравая праблема ў сферы культуры — шматгранная і патрабуе ў вырашэнні агульных і планавых высілкаў упраўленняў ды аддзелаў культуры, навучальных устаноў і шматлікіх дзяржаўных структур. Менавіта гэтага зацікаўленага ўзаемадзеяння, як аказваецца, і бракуе. І самы час цяпер не сідваць віну адно на аднаго, а шукаць шлях да паразумення ў распрацоўцы сапраўды эфектыўнай мадэлі кадравы забеспячэння галіны. Не варта, я перакананы, забывацца пры гэтым і на тое, што клопат пра "кадравае здарэнне" ды трывае замацаванне высокакваліфікаваных спецыялістаў у рэгіёнах — гэта найперш клопат пра захаванне беларускай вёскі, вёскі самабытнай, адметнай сінтэзам старадаўняй традыцыі і сучаснай культуры. І няма сумневу, што кіраваць працэсам далейшага развіцця гэтай унікальнай культуры павінен не аб'якавы прафан, а самаадданы работнік са шматпрофільнай адукацыяй. Інакш без выдаткаў проста не абыйсціся. І каштаваць яны будуць ох як дорага...

Матэрыялы он-лайн-канферэнцыі падрыхтаваў Яўген РАГІН

РЭГІЁНЫ: МАЙСТАР-КЛАС КРЭАТЫВУ

(Заканчэнне. Пачатак у № 36)

Сёння мы завяршаем гаворку пра "намінантаў" на званне лепшай аграгарадоцкай установы "Клуб года"... Дарэчы, чытачы "К" пытаюцца, па якіх крытэрыях адбіраліся ўстановы-прэтэндэнты. Зазначу, што адбор на ўзроўні абласных упраўленняў культуры быў надзвычай жорсткім, а пад увагу браліся найперш клубная роля ў рэалізацыі дзяржаўнай культурнай палітыкі ды работа па стварэнні пазітыўнага культурнага асяродка ў аграгарадку — інакш кажучы, тое, што і фарміруе аўтарытэт установы сярод насельніцтва...

Віцебшчына: грант на развіццё і "Мікіціхінская глыбінка"

Начальнік аддзела культуры Браслаўскага райвыканкама Галіна Караткова сярод адметнасцей Відзаўскага гарпасялковага дома культуры называе найперш міжнародныя стасункі мясцовых узорных і народных самадзейных калектываў. Да прыкладу, узорная студыя "Фартуна" часта бывае на фестывалях народнай песні ў Літве. І не проста ўдзельнічае, але і прывозіць адтуль гранты на падтрымку відзаўскай традыцыйнай культуры. Супрацоўнікі ГДК уласнарукна рыхтуюць фанаграмы, а таксама сцэнічныя касцюмы... Другая дадатная рыса, па меркаванні Галіны Каратковай, у тым, што ўстанова аграгарадка "Відзы" ўпэўнена нарошчвае аб'ёмы платных паслуг. Асноўны даходны "артыкул" — маштабныя і яркія канцэртныя праграмы.

Аграгарадок "Мікіціха" спаўна Лаўжанскім сельскім цэнтрам культуры і вольнага часу. Галоўны спецыяліст аддзела культуры Шумілінскага райвыканкама Валянціна Навіцкая расказвае, што СЦК быў створаны некалькі гадоў таму як мадэльная (узорная) ўстанова культуры. Плошча яе — паўтары тысячы квадратных метраў. Але не гэта ставіць клуб у шэраг лепшых не толькі ў раёне. Па словах Валянціны Навіцкай, тут з поспехам працуюць і рэалізуюць інавацыйныя праекты. Адзін з іх — "Мікіціхінская глыбінка". У вёсцы дзейнічае філіял Раённага дома рамёстваў, ствараецца школа мясцовай вышыўкі. А

Чый клуб лепшы?

яшчэ ёсць задумка арганізаваць міні-музей гармонікаў. Справа ў тым, што тут жыве майстар па іх вырабе і рамонце Лука Карпаў, які сваё адметнае ўменне з гатоўнасцю перадае моладзі...

Гомельшчына: нават дыскатэка — фальклорная

Валосавіцкі сельскі дом народнай творчасці лідзіруе на Акцябршчыне па акаванні платных паслуг насельніцтву. Будынак — новы, апаратура — сучасная, усе дыскатэкі — тэматычныя, нават танцавальныя фольклорныя ладзяцца, як паведамляе начальнік мясцовага аддзела культуры Святлана Берзозская, з зайдроснай перыядычнасцю. Таму і збіраецца ў аграгарадку ці не ўся моладзь раёна. А яшчэ работнікі ўстановы адказваюць за правядзенне свята вёскі, імкнучыся, каб гэтае мерапрыемства вяскоўцам

не "прыядалася"...

Душа Прудкоўскага СДК — яго кіраўніца Наталля Прус. "К" пісала пра яе неаднаразова. Дзякуючы Наталлі Васільеўне ў аграгарадку "Прудок" адроджаны Калінкавіцка-Мазырскі нацыянальны строй. Ці не ўсё жыццё збірала Прус ад бабуль звесткі пра традыцыйнае дзясвоаче і жаночае адзенне: замалёўвала, занатоўвала, узнаўляла... У выніку ўнікальная калекцыя стала асновай для шэрагу цікавых этнаакцый...

Магілёўшчына: на баркалабаўскіх турмаршрутах

У Баркалабаве напісаны знакімі аднайменны летапіс. Ёсць у вёсцы не менш унікальныя жаночыя манастыр і царква, якія, па словах начальніка аддзела культуры Быхаўскага райвыканкама Святланы Міхальковай, цяпер рэстаўруюцца... Карацей, гісторыка-культурных

цікавостак хапае. Таму і не дзіва, што работнікі Баркалабаўскага сельскага культурна-спартыўнага цэнтра не без поспеху займаюцца экскурсійна-турыстычнай дзейнасцю: распрацавалі маршруты, водзяць па іх неаб'якавых да свай мінуўшчыны турыстаў. Справа, як паказвае практыка, — не толькі карысная, але і выгадная...

Міма аграгарадка "Вяззе", як распавядае начальнік аддзела культуры Асіповіцкага райвыканкама Ірына Раманчук, нічога проста не праязджае. Любога падарожнага прывабліваюць маляўнічыя мясціны: Свіслацкае вадасховішча, Асіповіцкая ГЭС, мост, праз які ўсе жаніхі раёна праносяць на руках лобных нявест... Такое геаграфічнае становішча з

карысцю для мясцовай культуры напоўніцу выкарыстоўваюць работнікі Вяззеўскага СДК. Упрыгожваюць сваім удзелам не толькі вяселлі. Згаданая ўстанова — база для шматлікіх семінараў па наладжванні цікавай работы літаральна з усімі ўзроставымі катэгорыямі вясковага насельніцтва...

Экспертная камісія, пра склад якой мы казалі ў мінулым нумары, на гэтым тыдні пачынае агляд дзейнасці ўстаноў "намінантаў" на званне "Клуб года". Пра першыя вынікі работы рэспубліканскай камісіі, што ўчора выехала ў Гродзенскі і Воранаўскі раёны, — у наступным нумары "К".

Крэатыў па рэгіёнах адшукаў Яўген РАГІН
На здымку: вакол гармонікаў Луці Карпава з аграгарадка "Мікіціха" віруюць адметныя творчыя мерапрыемствы на Шуміліншчыне.

Дзень бібліятэк: эксперыменты Светлагоршчыны

Увесь свет — у чамадане

Год кнігі і прафесійнае свята бібліятэкі раёна адзначаюць нестандартнымі акцыямі

Адна з іх — абласная: "Ператворым увесь свет у бібліятэку!". У гарадскіх і сельскіх установах арганізаваны куткі буккросінгу. Справу падтрымалі чытачы. Да прыкладу, жыхарка Светлагорска, пенсіянерка Неаніла Міхайлаўна Сянюціна падарыла амаль 60 кніг са сваёй хатняй бібліятэкі. Два дзясяткі выданняў рознага жанру прапанавала чытачка бібліятэкі аграгарадка "Чыркавічы", настаўніца музыкі Ірына Стрыжэус.

Каб наблізіць кнігу да гараджан і вяскоўцаў, работнікі культуры арганізавалі куткі буккросінгу не толькі ў сваіх установах. Супрацоўнікі гарадской бібліятэкі Маладзёжнага мікрараёна прапануюць кнігі для вольнага выбару каля ўвахода ў бібліятэку, бібліятэка-філіял № 1 Кастрычніцкага мікрараёна і бібліятэка аграгарадка "Дуброва" — у фае дамоў культуры, бібліятэка аграгарадка "Печышчы" — у будынку адміністрацыі КСУП "Печышчы" і на фельчарска-акушэрскім пункце. Нетрадыцыйна падышлі да арганізацыі буккросінгу бібліятэкары Дзіцячай бібліятэкі № 6: яны ўвазначылі ідэю вандруйнай кнігі, размясціўшы выданні ў вялікім чамадане. Чытачы — у захапленні: казкі, апавяданні, аповесці, раманы з "чама-

ятэчнага маркетынгу падрыхтавалі тэматычную выстаўку "Якая ж гэта радасць — чытаць!" і распрацавалі праграму разнастайных мерапрыемстваў. У кожнай з бібліятэк экспазіцыя навінак "гасцюе" месяц, цягам якога нашы калегі знаёмяць чытачоў з мастацкімі ды пазнаваўчымі выданнямі. Хіт-парады навінак, рэпартажы з кніжных старолак, святы кнігі і чытанні, валанджёрскія чытанні, кніжныя вернісажы, дні нараджэння літаратурных герояў сталі ў аграгарадках традыцыяй...

Прайшоў раённы конкурс на лепшы летапіс "Гісторыя бібліятэкі Светлагоршчыны — культурная спадчына малой радзімы", у ходзе якога значна актывізавалася даследчая дзейнасць нашых супрацоўнікаў. А фотаконкурс "Бібліятэчнае лета", заснавальніца

даннай бібліятэкі" ахвотна бяруць не толькі дзеці, але і іх бацькі, настаўнікі... А бібліятэка сямейнага чытання аформіла адпаведны куток у цырульні і салоне-магазіне.

Жыхарам рэгіёна прышла даспадобы гэтая незвычайная ідэя, бо буккросінг вельмі нагадвае захапляльную гульню, і для таго, каб узяць кнігу для чытання, неабавязкова быць карыстальнікам бібліятэкі. Да таго ж, дазваляецца не запісваць выданне ў чытацкі фармуляр. Затое прачытаўшы, можна перадаць яго сябрам, знаёмым, калегам па працы.

Звыш 400 чалавек сталі ўдзельнікамі буккросінгавога руху, амаль 2 000 кніг знаходзяцца цяпер у "вольным плаванні". Дзякуючы яркай неформальнай акцыі хтосьці знайшоў "сваю" кнігу, а нехта ўспомніў, якое ж гэта задвальнае — чытанне, і стаў пастаянным наведвальнікам бібліятэкі...

У аграгарадоцкіх установах доўжыцца кніжная экспедыцыя "З кнігай — у будучыню!", арганізатарам якой выступіла раённая бібліятэка. Супрацоўнікі аддзела біблі-

мі якога сталі адміністрацыя РЦБС і прафсаюзна камітэт, раскрыў творчы патэнцыял работнікаў. Днямі былі падведзены вынікі абодвух конкурсаў...

Упершыню сярод чытачоў дзіцячых бібліятэк цягам трох летніх месяцаў ладзіўся Чэмпіят па чытанні. У кожнай установе быў усталяваны ЧыТаймер, што адлюстроўваў ход спаборніцтваў. Напярэдадні Дня бібліятэк адбылося ўрачыстае ўшанаванне чэмпіёнаў.

Апошнюю, спонсарскую, акцыю ініцыявала Гомельская абласная арганізацыя прафсаюза работнікаў энергетыкі, электратэхнічнай і паліўнага прамысловасці. Вынікам яе стала перадача бібліятэцы аграгарадка "Дуброва" амаль дзвюх тысяч кніг. Цырымонія праходзіла пры ўдзеле прадстаўнікоў Светлагорскай ЦЭЦ і Светлагорскага энергазабеспячэння.

Галіна ЗАХАРАНКА, намеснік дырэктара Светлагорскай РЦБС
На здымку: пад час адной з творчых акцый бібліятэкараў Светлагоршчыны.

Мінск гастрольны

Кітай суме па "Бульбе"

Заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь "Ансамбль танца "Равеснік" Рэспубліканскага палаца культуры прафсаюзаў вярнуўся з Кітая, дзе прэзентаваў нашу краіну на Міжнародным дзіцячым фестывалі мастацтваў.

А пачалося ўсё год таму, калі "Равеснік" пры падтрымцы Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі арганізаваў акцыю "Мост сяброўства". Апошні быў "перакінуты" паміж Беларуссю і Кітаем. У Мінск па запрашэнні прыляцелі ўдзельнікі дзіцячага ансамбля танца "Дуо дуо". Прайшлі сумесныя канцэрты, экскурсіі. Карацей, мы пасябравалі! "Равеснік" марыў убачыць Кітай на ўласныя вочы — і мара збылася.

Пасольства Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь рэкамендавала наш калектыв для ўдзелу ў Міжнародным дзіцячым фестывалі мастацтваў у горадзе Цянцзінь. Гэта вельмі буйны і прадстаўнічы форум: у ім прымаюць удзел дзеці з 53 краін свету. Мэта фестывалю — прэзентацыя нацыянальных культур усіх кантынентаў.

Адбор быў даволі жорсткім, але запрашэнне мы атрымалі. У Кітай адправіліся 20 выканаўцаў ва ўзросце ад 9 да 13 гадоў. Кожны абавязаны быў не толькі цудоўна танцаваць, але і ўмець расказаць пра сябе, пра сваю краіну, пра свой ансамбль...

"Равеснік" не ўпершыню прадстаўляе Беларусь за мяжой: калектыв пабываў у Турцыі, Італіі, Германіі, Партугаліі, Андоры, Францыі, Польшчы, Латвіі. Да адказнасці мы, можна сказаць, прывычаліся. У Кітаі наш ансамбль павінен быў не толькі паказаць нацыянальны танец, музыку і касцюмы, але і прадэманстраваць высокі ўзровень харэаграфічнага мастацтва. Мы падрыхтавалі праграму беларускіх нацыянальна-сцэнічных танцаў: "Бульбачка", "Галка", "Гусачок", "Беларусь мая мілая"... Пад час фестывалю адбыўся конкурс плаката "Дзеці, свет, будучыню".

Фестывальныя дні праляцелі імгненна. Насманыя яны былі не толькі канцэртнамі ды майстар-класамі, але і экскурсіямі... І мы вельмі радаваліся, што наш "Равеснік" атрымаў афіцыйнае запрашэнне на наступны фестываль у Цянцзінь, які адбудзецца праз тры гады — толькі некалькі дэлегацый атрымалі такія запрашэнні.

Тацяна СЕМЧАНКА, мастацкі кіраўнік ансамбля "Равеснік"
На здымку: "Равеснік" у Кітаі.

Максім Танк. 1962 г.

Максім Танк і Іван Шамякін на сустрэчы з настаўнікамі Пleshчаніцкай сярэдняй школы. 1952 г.

Народнаму паэту прысвячаецца...

Злева направа: М.Танк, К.Крапіва, А.Куляшоў і М.Лынькоў у Мінску ў першыя дні пасля вызвалення горада ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Злева направа: М.Лынькоў, М.Паслядовіч, Я.Купала, М.Танк, П.Броўка, Я.Бранеўская. 1939 г.

Максім Танк... Магутны, прыгожы, высокі... Гэткія ж магутныя, прыгожыя і ягоныя высокага гучання вершы. Ён быў філосафам беларускай прыгажосці, канцэптуалістам новага вершаскладання, дзе, як любоў і каханне, зніталіся традыцыя і наша мара пра светлую будучыню. Распавесці ў некалькіх сказах пра асобу слаўтага пісьменніка, творчай спадчыне і жыцццяпісу якога прысвечаны сотні артыкулаў ды манаграфій, — справа неверагодна складаная ды няўдзячная. Тым больш, што сёння гэтую легендарную постаць розныя слаі нашай супольнасці ўспрымаюць па-рознаму: моладзь — як класіка беларускай літаратуры, чыя творчасць вывучаецца ў школьнай праграме, больш сталае пакаленне — яшчэ і як актыўнага грамадскага ды палітычнага дзеяча. А таму хочацца толькі нагадаць некаторыя факты з біяграфіі гэтага знакавага для айчынай культуры чалавека і пісьменніка.

Так, "запаветнай зямлёй" цягам усяго жыцця для Максіма Танка з'яўлялася родная Мядзельшчына, дзе ў вёсцы Пількаўшчына сто гадоў таму і нарадзіўся будучы класік беларускай літаратуры. Там жа, на мясцовых могілках, у 1995-м ён знайшоў і свой апошні прытулак. Паміж гэтымі падзеямі засталіся ў гісторыі восем з лішкам дзесяцігоддзяў, якія Богам былі адмераны класіку. За гэты час было змаганне апантанага юнака за беларушчыну на сваёй роднай зямлі, якая ў 1920 — 30 гады знаходзілася пад Польшчай. Тады малады Танк працаваў інструктарам Цэнтральнага камітэта камсамола Заходняй Беларусі, у легальнай і падпольнай перыёдыцы веў

актыўную грамадска-патрыятычную і культурна-асветніцкую дзейнасць, за што падвяргаўся пераследаванню польскай паліцыі, арыштам і турэмнаму зняволенню ў сумна вядомай турме ў Лукішках. Але менавіта ў той складаны час і праявіўся мастацкі талент паэта, з'явіўся і адпаведны эпохе творчы псеўданім.

Пасля была Вялікая Айчынная, у час якой пісьменнік страціў малодшую сястру, шмат сяброў і калег... Тым не менш, паэтычныя радкі творцы, напоўненыя адвагай і верай у Вялікую Перамогу, падштурхоўвалі байцоў Чырвонай Арміі да гераічных подзвігаў.

І ў далейшым жыцці Максім Танк на адказных пасадах галоўнага рэдактара часопіса

"Польмя", старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі, дэпутата Вярхоўнага Савета СССР, старшыні Вярхоўнага Савета БССР, не здраджваў свайму крэда — працаваць на карысць роднага

краю, усаўляць родную мову і культуру...

Фота прадастаўлены Беларускай дзяржаўнай архівай кінафотафонадакументаў

М.Танк (справа) і К.Крапіва ў дні Дэкады беларускай літаратуры ў Маскве.

Маці Максіма Танка — Домна Іванаўна на дварэ дома ў вёсцы Пількаўшчына Мядзельскага р-на. 1941 г.

Максім Танк з жонкай. 1952 г.

Гэтымі днямі наша краіна святкуе 100-годдзе з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Максіма Танка. З дадзенай нагоды ў сталіцы ды рэгіёнах праходзяць мерапрыемствы, прысвечаныя творцу і яго літаратурнай спадчыне.

Так, 13 верасня ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры адбылася прэзентацыя Збору твораў Максіма Танка ў 13 тамах, падрыхтаванага Інстытутам мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

У кнігах, што пабачылі свет у Выдавецкім доме "Беларуская навука", прадстаўлена ўся літаратурная спадчына Максіма

сэрцам пісаў сваю кожную песню...". прысвечанае 100-годдзю з дня нараджэння Максіма Танка, што арганізавана пры фінансавай падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Яно распачнецца ўскладаннем кветак да магілы паэта ў вёсцы Новікі. Пасля гэтага святочныя мерапрыемствы прадоўжацца ў Мядзельскім цырымоніі адкрыцця

Максім Танк. 1941 г.

Танка: вершы і паэмы, апавяданні, нарысы, фельетоны, нататкі, артыкулы, рэцэнзіі, выступленні, некралогі, "Лісткі календара" і дзённікі, пераклады, лісты. Упершыню ўвайшлі ў шматтомнік шматлікія архіўныя дакументы з фонду Максіма Танка ў Беларускай дзяржаўнай архіве-музеі літаратуры і мастацтва і з архіваў Польшчы, Літвы, Расіі. Таксама ў Зборы твораў змешчаны лісты паэта, якія раней былі прадстаўлены толькі ў перыядычным друку.

У прэзентацыі прынялі ўдзел знаўцы даследчыкі творчасці паэта, супрацоўнікі Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы, а таксама выкладчыкі ВНУ і супрацоўнікі выдавецтваў, у тым ліку Арсен Ліс, Вячаслаў Рагойша, Анатоль Верабей, Яўген Гарадніцкі, Аляксандр Лукашанец, Сяргей Гаранін, Таццяна Шамякіна. Пад час мерапрыемства адбыўся і паказ слайдаў, што адлюстроўваюць гісторыю жыцця і творчасці Максіма Танка, прагучалі яго творы ды песні, напісаныя на вершы народнага паэта.

Тым часам, 15 верасня ў горадзе Мядзель пройдзе Рэспубліканскае свята паэзіі і песні "Я

памятнага знака на месцы ўсталявання помніку Максіму Танку, адкрыццём выставак па выніках Міжнароднага фотаконкурсу "Дарогамі Максіма Танка", экспазіцыі твораў народнага мастака Беларусі Васіля Шаранговіча. Таксама госці змогуць пабачыць кветкавыя кампазіцыі па матывах твораў паэта, пачуць песні ў выкананні мастацкіх калектываў Мядзельскага раёна, выступленні паэтаў і пісьменнікаў Мінскай вобласці. У гарадскім амфітэатры адбудзецца канцэрт з удзелам Марыі Захарэвіч, Алега Сямёнава, Надзеі Мікуліч, Дзмітрыя Качароўскага, Зоі Фіякіставай, Валянціны Альшанскай, ансамбля "Грамніцы" і "Свята", а таксама вакальнага гурта "Святкі".

А 17 верасня, калі спаўняецца 100 гадоў з дня нараджэння Максіма Танка, а 12-й гадзіне ў Мінску адбудзецца ўскладанне кветак да мемарыяльнай дошкі на доме па вуліцы Кульман, 15, у якім жыў народны паэт. У цырымоніі прымуць удзел паэты і пісьменнікі, літаратуразнаўцы, навуковыя дзеячы.

Юлія КІРЭЙЧЫК

Прыверкавана да 100-годдзя з дня нараджэння паэта і выстаўка ілюстрацый, якія ў розны час прысвяцілі класіку нашай літаратуры айчынным мастакам, што адкрылася напярэдадні ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

У рамках экспазіцыянага праекта прадстаўлена амаль 60 графічных работ такіх вядомых беларускіх мастакоў, як Ю. Зайцаў, В.Славук, У.Басалыга, М.Басалыга, М.Рыжы, І.Раманоўскі, Н.Паплаўская, А.Лось.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь глыбока смуткуе ў сувязі са смерцю АЛЯКСЕЕВАЙ Ніны Георгіеўны. Выказваем шчырыя спачуванні сям'і, родным і блізкім нябожчыцы.

Унікальны помнік айчынай кніжнай культуры і права — адзіны на сёння ў нашай краіне экзэмпляр Статута Вялікага Княства Літоўскага 1588 года, пра які неаднаразова пісала "К", прадстаўлены шырокай грамадскаці ў Музеі гісторыі Магілёва.

ным варыянце ў Інтэрнэце: ужо зроблена фотакопія кожнай старонкі ўнікальнай кнігі, якая будзе неўзабаве прадстаўлена на сайце музея. Пры гэтым кожны наведвальнік сайта зможа скапіраваць сабе бясплатна электронную копію Статута.

Трэба адзначыць, што працэс набыцця каштоўнасцей Музею гісторыі Магілёва пачаўся са Статута. Так, па словах

Статут on-line

Нагадаем, што на пачатку чэрвеня бягучага года Музей гісторыі Магілёва, дзякуючы сабраўшым ад прыватных асоб і кампаній, здолеў выкупіць у расійскага калекцыянера гэты ўнікальны артэфакт айчынай гісторыі.

Зараз кніга, якая стала візіткай музея, дэманструецца ў пастаяннай экспазіцыі ў спецыяльна вырабленай вітрыне з клімат-кантролем. Акрамя таго, па словах дырэктара музея Аляксея Бацкоўскага, хутка Статут ВКЛ з'явіцца ў электрон-

Унікальныя скарбы айчынай кніжнай культуры, як вядома, захоўваюцца не толькі ў публічных бібліятэках, але і ў прыватных зборах. Уладальнікі каштоўных старадрукаў часам нават не здагадваюцца пра іх сапраўдную вартасць. Бываюць і адваротныя выпадкі, калі кніга, здавалася б, шматтыражная шануецца як сямейная рэліквія.

прабабулі. Гэта Новы Завет, выдадзены ў 1813 годзе. Адметна, што кніга перадаецца ў гэтай сям'і па жаночай лініі. На думку Вольгі Мікалаеўны, яна захоўвае і абараняе яе сям'ю ад няшчасцяў. Уладальніца кнігі прыгадала дзіўную гісторыю, расказаную прабабуляй, пра тое, як у далёкім 1942-м яна, памаліўшыся, адправіла дзяцей за ежай, якая магла стаць сапраўдным падарункам да Новага года. Прабабуля часта паўтарала, што менавіта Біблія зберагла тады дзяцей ад смерці...

Сямейны рарытэт

Разабрацца ў такой сітуацыі паспрабавалі ў Магілёве, дзе сёння стартуваў сумесны творчы праект Цэнтральнай гарадской бібліятэкі імя К.Маркса і тэлерадыёкампаніі "Магілёў" "Сямейныя бібліятэкі магіляўчан: гісторыі і лёсы".

Пытаннем, ці існуе сёння такое паняцце, як "сямейная бібліятэка", задаліся супрацоўнікі Цэнтральнай гарадской бібліятэкі і прапанавалі жыхарам Магілёва звярнуцца ў іх установу ды распавесці пра незвычайныя кнігі з сямейных збораў, падзяліцца дзіўнымі гісторыямі, звязанымі з кнігамі, з традыцыямі перадачы іх з пакалення ў пакаленне.

Многія жыхары горада Магілёва адгукнуліся на прапанову і сталі актыўнымі ўдзельнікамі гэтага праекта. Да прыкладу, сямейны рарытэт Алены Пеставай — святое Евангелле, выдадзенае ў 1905 годзе ў Кіева-Пячэрскай лаўры, — дастаўся ёй ад прабабулі Лізаветы. Кніга выдатна захавалася, нягледзячы на тое, што мама Алены Пеставай, жанчына набожная, часта чытала Евангелле. Перагортваючы сёння яго старонкі, Алена Канстанцінаўна знайшла старыя лісточкі з тэкстамі малітваў, беражліва запісаныя ейнай маці...

Магіляўчанка Вольга Мікалаеўна беражліва захоўвае ў сямейнай бібліятэцы кнігу, якая дасталася ёй таксама ад

Андрэй Скарабагатаў, галоўны рэдактар тэлерадыёкампаніі "Магілёў", таксама прынёс рарытэтную выданні з сямейнай бібліятэкі: гэта кнігі Ф.Дастаеўскага, І.Крылова, М.Гоголя, датаваныя 1880-мі гадамі. На некаторых з іх можна разгледзець штамп "Пансионской Московской 1-й гимназии". Цікавае выклікае і шматтыражны даведнік "Уся Масква. 1930". У пераліку нумароў хатніх тэлефонаў можна знайсці наступны запіс: "Михаил Афанасьевич Булгаков, писатель-драматург. Б.Пироговская, 35-б, кв. 6, т. 2-03-27".

Дзеляцца магіляўчане і кнігамі з аўтографамі айчынных пісьменнікаў. Так, у бібліятэчнай калекцыі сям'і Ніны Лісчанка захоўваецца кніга І.Шамаякіна "Трывожнае шчасце" з аўтографам аўтара. Ніна Сямёнаўна ўспамінае, як яшчэ студэнткай БДУ прысутнічала на творчай сустрэчы з пісьменнікам...

Плануецца, што ўсе матэрыялы будуць аформлены ў выглядзе агляду-прэзентацыі "Сямейныя бібліятэкі магіляўчан" — своеасаблівага інфармацыйнага рэсурсу, які мае адлюстраванне спецыфіку кніжнага зборніцтва ў горадзе.

Алена АСТАПАВА, загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі ЦГБ імя К.Маркса Магілёў

Перакладчык і лінгвіст **Юрый Абдурахманаў** — даследчык беларуска-французскіх культурных сувязей. Вялікім уражаннем апошняга часу для яго стала знаёмства з сям'ёй Ліліян Царфін — дачкі мастака Шрагі (Сэма) Царфіна, малодшага сябра Кікоіна і Суціна па Вільні і Парыжы. Унікальныя фотаздымкі з сямейнага архіва, новыя факты біяграфіі мастака, якія захаваліся ў вуснай сямейнай традыцыі, — аснова прадстаўленага аўтарам матэрыялу.

Ураджэнец Смілавічаў, зямляк Хаіма Суціна — Сэм (Шрага) Царфін таксама з'яўляўся прадстаўніком мастацкай плыні, вядомай пад назвай "Парыжская школа". Аднак ён не такі знакаміты, як Суцін, і пра яго ў нас на Беларусі практычна нічога не вядома. І толькі цяпер, дзякуючы праекту "Белгазпрамбанка" па стварэнні калекцыі твораў мастакоў "Парыжскай школы" — ураджэнцаў Беларусі, у нашу краіну вяртаецца і гэтае імя.

"Узняўся да самых вяршыняў мастацтваў..."

Сэм (Шрага) Царфін нарадзіўся 7 студзеня 1899 года ў заможнай яўрэйскай сям'і. Яго бацька валодаў гарбарнай майстэрняй і быў вельмі адукаваным чалавекам, любіў Тургенева і Талстога. Усё сваё жыццё Царфін з вялікай любоўю прыгадваў дзіцячыя гады, праведзеныя ў Смілавічах. Па сведчанні сяброў і блізкіх, ён мог гадзінамі распавядаць пра мястэчка, пра раку Волму, у якой хлапчуком купаўся летам, а ўзімку — катаўся на каньках...

С.Царфін. "Старая гавань у Анфлэрэ".

Перад ад'ездам у Германію. Злева — С.Царфін. Іерусалім. 1922 г.

Ужо ў раннім дзяцінстве Шрага захоплена размалёўвае старонкі канторскіх кніг бацькі сваімі "творамі". Асабліва падбаецца хлопчыку маляваць пажарных: у іх такая прыгожая форма, а якія бліскучыя каскі!

Ёсць звесткі пра тое, што ў юным узросце яму было дазволена намалюваць фігурку анёла для ўпрыгожання тэатра ў Смілавічах. Нібы менавіта пасля гэтага бацька Царфіна змярыўся і сказаў яму: "Добра, пастарайся стаць мастаком". І ў пачатку 1910-х гг. Шрага паступае ў Віленскае мастацкае вучылішча.

Далейшае жыццё Царфіна нагадвае авантурны раман. У 1914 годзе, зачараваны ідэямі сіянізму, ён едзе ў Палесціну, якая з'яўлялася на той час часткай Атаманскай імперыі. Амаль два гады юны Шрага жыве ў кібуце, працуе ў полі, на асушэнні балот, галадаючы і пакутуючы то ад спякоты, то ад холаду, затым паступае ў Іерусаліmsкую школу мастацтваў "Бесальель".

У 1918 годзе Палесціна пераходзіць пад брытанскі пратэктарат і Царфіна прызываюць у брытанскую армію. Пазней мастак з гумарам прыгадваў, што гэта дапамагло яму не па-

мерці з голаду, бо папярэднія два гады ён харчаваўся ледзь не адным інжырам... У верасні 1920-га Царфіна дэмабілізаваў акупацыйны ўрадавы альябю вядомымі мастакамі. Калі ў пачатку 1923 года Царфін вырашае з'ехаць у Германію, каб браць урокі жывапісу ў знакамітага Макса Лібермана, яны ўгаворваюць Шрагу застацца, аднак ён усё ж адпраўляецца ў Еўропу: спачатку ў Берлін, дзе, у прыватнасці, удзельнічае ў выстаўцы "Berliner Sezession", а затым — у Парыж. У сталіцы сусветнага мастацтва ён збліжаецца з мастакамі Парыжскай школы, многія з якіх былі выхадцамі з Расійскай імперыі. Па ўласных словах Царфіна, у гэты час ён разумее, што яму яшчэ шмат чаму трэба навучыцца. Царфін знішчае большасць сваіх ранніх работ і без адпачынку наведвае музеі, галерэі і выстаў-

кі. У 1924 годзе мастак сустракаецца на Манмартры са сваім земляком Хаімам Суціным. Тут ён знаёміцца з Сарай Сафі Бержэ, чыя сям'я перасялілася ў Францыю з Бесарабіі. У 1929 годзе яны бяруцца шлюбом, а ў 1931-м атрымліваюць французскае грамадзянства. Праз два гады ў іх нараджаецца дачка Ліліян. Для таго, каб утрымліваць сям'ю, Царфін працуе на куцор'е Вольгу Олбі, ствараючы эскізы малюнкаў для тканін. (Колькі гадоў таму ў архівах Манрэжо былі выяўлены шматлікія эскізы Царфіна, а таксама эскізы адзення, зробленыя Вольгай Олбі). Зрэшты, увесь гэты час Царфін не забывае і пра жывапіс. Ён стараецца рэгулярна ўдзельнічаць у выстаўках Салона Незалежных. Суцін узяўся заахвочвае Царфіна займацца жывапісам і дае яму каштоўныя парады. Па ўспамінах Ліліян Царфін, гэты мастак даволі часта бываў у іх дома.

Студэнты Віленскага мастацкага вучылішча. Першы злева — М.Кікоін. Пачатак 1910-х гг.

У 1939 годзе пачалася Другая сусветная вайна і Царфіна прызвалі на ваенную службу. Асцерагаючыся нацысцкіх рэпрэсій, яго жонка і маленькая дачка пешшу сыходзяць на поўдзень Францыі. А калі Францыя паступае ў зону, і французская армія распустылася, дэмабілізаваны Царфін здолеў знайсці сваю сям'ю. Усе разам яны хаваюцца спачатку ў Брыве, а затым у Ліёне. Уладальнік дома па вуліцы Рэй у 14-м арондымане Парыжа, дзе Царфіны жылі да вайны, скарыстаўся выпадкам, каб завалодаць іх кватэрай. Увесь сямейны архіў, уся іхняя маёмасць і каля 300 работ Царфіна, створаныя да 1940 года, бясплатна зніклі... Узмацненне пераследу яўрэяў у так званай свабоднай зоне вымушае Царфіных перабрацца ў

наваколлі Грэнобля, дзе Шрага працягвае маляваць з натуры. Іх дачку хаваюць манашкі каталіцкага манастыра Бязгрэшнага Зачацця Дзевы Марыі.

Неўзабаве Царфіны пераязджаюць у невялікую альпійскую вёсачку, дзе хутка знаходзяць сяброў сярод мясцовых сялян. І тут мастак працягвае напружана працаваць. У 1945 годзе Царфін прадстаўляе публіцы персанальную выстаўку работ, створаных пад час вайны. Затым разам з жонкай яны забіраюць дачку з манастыра і вяртаюцца ў Парыж, дзе спачатку жывуць вельмі цяжка, і ў гэты час мастак амаль не выстаўляецца. Крытыка і публіка паступова забываюць пра яго. Ліліян Царфін расказвае, што бацька вельмі неахвотна расставалася са сваімі работамі, прадаючы іх толькі вельмі вузкаму колу калекцыянераў. Часам, калі не было на што купіць нават хлеба, яго жонка ўпотаі выносіла адну-дзве карціны на продаж. Лёс многіх з іх сёння невядомы...

У 1947 годзе сям'я Царфіных пасяляецца ў мястэчку Роні-су-Буа. Пачынаецца новы перыяд жыцця мастака. Ён шмат і плённа працуе. Зноў пачынае выстаўляцца. Шмат вандруе па Нармандыі.

Крытыка асабліва адзначаюць яго новыя творы, лічачы, што ў іх "...Царфін знайшоў да гэтага часу невядомыя колеры і адценні... Мастак узняўся да самых вяршыняў мастацтва" (В. Фон Вайс, чэрвень 1958 г.).

У 1960 — 1970-х гг. Царфін часта гасцюе ў дачкі і зяця ў ваколіцах Манпелье, на поўдні Францыі, а таксама падарожнічае па Савой. У гэты час ён аднаўляе сяброўства з землякамі М.Кікоіным і П.Крэменем. Цікавае да яго жывапісу пастаянна расце. Вядомы мастакі крытык Эмануэль Рэ так пісаў пра мастака: "...Царфін нагадвае мне вялікага рускага паэта Ф.Цютчова, для якога знешні свет з'яўляўся толькі мімагледным і недаўгавечным святлом, што ненадоўга ўзнікае з хаосу і тут жа ў ім знікае...".

Мастак пайшоў з жыцця ў 1975 годзе ў Роні-су-Буа. Але яму больш ніколі не даваўся пабыць у родным мястэчку — любімым Смілавічах, пра якія ён прыгадваў так часта і з найлепшымі пачуццямі...

Юрый АБДУРАХМАНАЎ

У аснову гэтага матэрыялу пакладзены артыкул Барыса Крэпака, надрукаваны ў альбоме-каталогу "Мастакі Парыжскай школы з Беларусі" (выдавецтва "Чатыры чвэрці", Мінск, 2012 г.).

Але так здарылася, што менавіта Францыя стала найбольш прыцягальным месцам для многіх выхадцаў з этнічнай Беларусі. У сілу гістарычных акалічнасцей яны апынуліся на берагах Сены, у "мастацкай галактыцы" Манпарнаса, каб не толькі знайсці тут прытулак для творчага адпачынку, але і здабыць другую Радзіму — зямлю, якая для большасці з іх стала і месцам апошняга спачыну...

Парыж — гэта, згодна з Хэмінгуэем, "свята, якое заўжды з табой". Уладзімір Маякоўскі ў сярэдзіне 1920-х пісаў: "...Жывапіс — самае распаўсюджанае, самае ўплывовае мастацтва Францыі... Кафэ і рэстараны спрэс абвешаны карцінамі. Што ні

Сёння ўжо добра вядома, што за час свайго шматвяковага існавання беларуская зямля нарадзіла сотні выдатных сыноў і дачок, якія ва ўсіх абласцях навукі, літаратуры, мастацтва ды культуры ўвогуле прынеслі славу не толькі сваёй Бацькаўшчыне, але і іншым народам Зямлі. На жаль, многія з гэтых знакавых асоб з аб'ектыўных ды суб'ектыўных прычын як бы зніклі з беларускай прасторы і "прапісаліся" ў іншых краінах блізкага і далёкага замежжа. Можна ўгадаць, з якой цяжкасцю вярталіся на Радзіму імёны такіх нашых землякоў, як Іван Хруцкі, Марк Шагал, Хаім Суцін, ды і "чысты" беларус Вітольд Бялыніцкі-Біруля доўгі час лічыўся ў расійскай гісторыі мастацтва цалкам "рускім мастаком", як і ва ўсіх энцыклапедыях Фердынанд Рушчыц, Генрых Вейсенгоф і Уладзіслаў Стржэмінскі — польскімі...

"...У Парыжы заўсёды ёсць кварталы, якія пражываюць сваю зорную гадзіну... Калісьці гэта быў Манмартр, а ў наш час (цяпер яго называюць гераічным) была чарга Манпарнаса...". Далей Както адзначаў, што жыхары Манпарнаса (а сярод іх — большасць нашых землякоў) здзейснілі тады "сапраўдную рэвалюцыю ў мастацтве, у літаратуры, у жывапісе, у скульптуры".

на ад іх усведамлення, розуму, самым розным чынам, проста ці ўскосна, уплывалі на "крывяносныя сасуды" творчасці.

Карэнную беларуску Надзею Хадасевіч-Лежэ таксама памятаюць (напрыканцы 60-х я, напрыклад, быў з ёй добра знаёмы, суправаджаў яе ў паездках па Мінску і ў Зембін). У экспазіцыі прадстаўлена

РЭЛЬЕФЫ І ШТРЫХІ ЛЁСУ "БЕЛАРУСКІХ ПАРЫЖАН"

Да выстаўкі — арт-праекта "Мастакі Парыжскай школы з Беларусі" з карпаратыўнай калекцыі "Белгазпрамбанка", музейных і прыватных збораў, якая адкрываецца 21 верасня ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь

Н. Хадасевіч-Лежэ. Супрэматызм. Кампазіцыя з аранжавымі коламі на чорным фоне.

Р. Генін. "Балалаечнік".

крок — крама-выстаўка. Велізарныя гмахі — соты-атэлье. Францыя дала тысячы вядомых імёнаў..." Канешне ж, аўтар "Воблака ў штанах" не ведаў таго, што сярод гэтых тысяч — і два дзясяткі імёнаў нашых славуных землякоў, якіх нарадзіла Беларусь і якія па волі лёсу сталі "французскімі" мастакамі. Вядома, не ўсе ўраджэнцы этнічнай тэрыторыі Беларусі — прадстаўнікі Парыжскай школы трапілі ў сённяшняю арбіту нашых нацыянальна-мастацкіх інтэрэсаў. Спадзяюся, у недалёкай будучыні мы сустрэнемся і з віябчанінам Аскарарам Мешчанінавым, і з выхадцамі з Гродзенскай губерні Жакам Ліпшыцам, Ізраілем Левіным, і з магіляўчанінам Якавам Мілкіным, і з іншымі "парушалнікамі спакою" ў мастацтве, жыццё і творчасць якіх звязалі Францыя і бласлаўлены Парыж — "прыстанак прыгожай і вольнай прастаты", па словах Гіёма Апалінара, дарчы, стрыечнага пляменніка нашага славутага паэта і мастака Казіміра Кастравіцкага (Каруса Каганца). Я ўжо не кажу пра іншых нашых выдатных землякоў, для каго Францыя стала другім і апошнім домам: пра Дзмітрыя Стэлецкага, Льва Бакста, Аляксандру Экстэр...

Вось такі наш рэзерв — спадчына ўсіх выгнаннікаў з Белаі Русі, да твораў якіх мы захоўвалі заўсёды падпольны піетэт і неспатольную цікавасць. Прышоў, урэшце, час не толькі "дазволенай" цікавасці да іх, але і ўсведамлення таго, што яны — наш патэнцыял, час рэабілітацыі нашага сораму за перажыты тупік, час вызначэння апорных кропак перад працягам спыненага шляху. Прышла пара ўразумець рэальны іх лік і адкрыць для сябе з'яву цэласнай беларускай мастацкай школы звонку, насуперак геаграфічнай раз'яднанасці майстроў ды стракатасці іх індывідуальных почыркаў і густаў. Тады мы не будзем так часта згадваць сумнагеніяльную сентэнцыю: "In patria natus non est propheta vocatus" ("Няма прарока ў сваёй айчыне"). І калі імёны тых жа Шагала і Суціна ў нас, на Беларусі, сёння на слыху ў тых, хто цікавіцца жывапісам, то астатніх мастакоў ведаюць толькі спецыялісты...

З паняццем "Парыжская школа" ў XX ст. звязана ўяўленне пра надзвычайна складаны, багаты, шматтаблічны мастацкі свет, што адлюстравваў надзеі і драмы, сумневы ды перакананую мэтанакіраванасць, супярэчнасці і яснае,

спакойнае веданне жыцця. Парыжская школа — гэта эпоха раздарожжа, ростані, рэфлексіі, перагрупіровак і нават некаторага замяшання, збытантэжанаўскай мастацкай сіл. Ёта час асваення новых тэм і сюжэтаў, новых матэрыялаў ды сродкаў выяўлення, фактурных прыёмаў, нястрымных пошукаў свежых ідэй і барацьбы антаганістычных мастакоўскіх тэндэнцый. Феномен Парыжскай

Францыя, стаў сапраўды "і храмам, і майстэрняй", і другім родным домам. Сваё ўзыходжанне да славы пачыналі тут і нашы героі — сённяшнія экспаненты выстаўкі, і іх сябры-сапернікі: Амадэа Мадзільяні, Дыяга Рывера, Аляксандр Архіпенка, Цугухару (Леанар) Фужыта, Хана Арлова, Жуль Паскен, Маіс Кіслінг, Хуан Грыс, Артыс дэ Саратэ, Канстанцін Бранкузі... Словам, сапраўдны

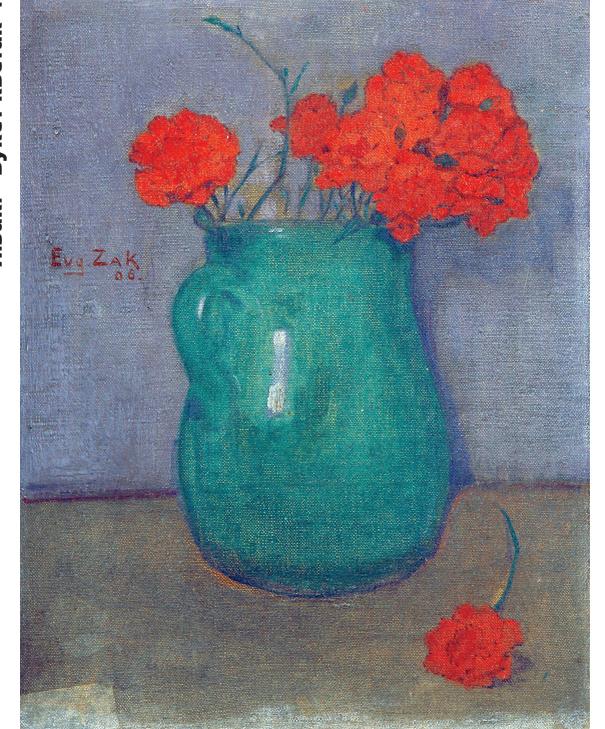
інтэлектуальны "вулей", дзе "пчолы" — мастакі працавалі і адпачывалі ў трох дзясятках маленькіх і вузкіх майстэрняў, падобных на пчаліныя соты.

Натуральна, што цэнтрам гэтага манпарнаскага братэрства быў так званы "Вулей" ("La Ruche") — легендарны інтэрнацыянальны інтэрнат для маладых мастакоў-эмігрантаў з майстэрнямі ў доме пад шпілем ратонды. "Вулей" у 1910-я гады стаў прыкладна тым жа мастацкім аазісам, якім да яго на пачатку стагоддзя быў на Манмартры састарэлы дом Бата-Лавуар — "прыстанак" маладога Пабла Пікаса, адкуль той пачынаў свой асягпляльны шлях па лесвіцы, што прывяла яго на самую вяршыню мастацкага Алімпа. Устамянаючы Парыж 1910-х гг., Жан Както пісаў:

А цяпер кватэра прайдзе па творчых біяграфіях нашых герояў, творы якіх беларусы, пачынаючы з 21 верасня бягучага года і да 14 студзеня 2013-га, упершыню ўбачаць на ўнікальнай выстаўцы ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь. Яшчэ раз адзначу, што пра жыццё і творчасць большасці аўтараў я падрабязна пісаў у газеце "Культура" у 2010 — 2012 гг. у рубрыцы "Вяртанне імёнаў", і, такім чынам, у многіх адносінах, паўтараю, гэтая газета стала першым на Беларусі выданнем, якое пазнаёміла чытачоў з няпростымі лёсамі тых, хто вымушаны быў з розных прычын жыць далёка ад свайго бацькоўскага дома. "Калі ў 1922-м я апынуўся за мяжой, — пісаў Марк Шагал, — дык пачуваў сябе дрэвам з выдзертымі каранямі, якое вісіць у паветры... Я цяраў ад цяжкіх пакут. Я выжыў і нават — калі параўнаць мяне з дрэвам — не кінуў расці толькі таму, што

некалькі графічных адбіткаў — аўтарскіх паўтораў супрэматычных работ мяжы 1920-х гг. (з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі) — перыяду яе вучобы ў Дзяржаўных вышэйшых мастацкіх майстэрнях Смаленска. У 1968-м Надзея Хадасевіч-Лежэ падарыла свае шоўкаграфічныя работы тагачаснаму дырэктару Дзяржаўнага мастацкага музея БССР і сваёй сяброўцы Алене Аладавай, якая, незадоўга да сыходу на пенсію, перадала іх роднаму музею. Ва ўсіх супрэматычных кампазіцыях Надзея Пятроўна брала прыклад з Казіміра Малевіча і свайго непасрэднага настаўніка (дарчы, былога мінчаніна) Уладзіслава Стржэмінскага, адчуваючы відавочную схільнасць, калі скарыстацца катэгорыямі акадэмічнай эстэтыкі, да "эфектна-малюнічых" прыёмаў "геаметрызму". Але ўжо ў Францыі яна адмовілася ад

Я. Зак. "Букет кветак".

ніколі не парываў духоўнай лучнасці з Радзімай". Канешне, не ўсе эмігранты маглі б так пранізліва сказаць пра сваю Айчыну, але, як ні круці, практычна ўсе яны, у рознай ступені, засвоілі азы мастацтва менавіта тут, на беларускай зямлі, сокі якой назаўсёды ўвайшлі ў іхнюю кроў і, магчыма, незалеж-

сваіх ранніх эксперыментаў і пачала працаваць у манументальным ды станковым мастацтве ў рэчышчы "новага жывапісу" Ф. Лежэ, апяваючы жыццё, працу, сонца і людзей, якіх яна любіла ды паважала...

(Працяг у наступным нумары)

Барыс КРЭПАК

ШТОТЫДНЕВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНИЦКАЯ
ГАЗЕТА
Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдадзена
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар —
Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Міхаіл БАРАЗНА,
Уладзімір ГІЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Кацярына ДУЛАВА,
Валентын ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Марына САМОНЧАНКА
(адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Дар'я АМЯЛКОВІЧ,
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Таццяна КОМАНАВА,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілья СВІРЫН.

Спецкарэспандэнты:
Пётр ВАСІЛЕЎСкі
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела
фоталістрацыі —
Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.
Тэлефоны:
(017) 290 22 50,
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23
Тэлефон/факс:
(017) 334 57 41
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334 57 41
www.kimpress.by
E MAIL: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведваюць сваё
прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца працы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць матэрыялаў.
"Матэрыял на правах
рэкламы."

"Культура", 2012.
Індэкс 63875, 638752
Наклад 7390
Падпісана ў свет
13.09.2012 у 18.30
Замова 4162
Дзяржаўнае прадпрыемства
"Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавечкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзеяннасць
ЛВ №02330/0003879
ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар —
ПРЫКО Алег Васільевіч
Першы намеснік дырэктара —
КРУШЫНСКАЯ
Людміла Аляксееўна
Намеснік дырэктара
па маркетынгу —
СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл.: (017) 290 22 50
(прыёмная).
Бухгалтэрыя:
тэл.: (017) 334 57 35

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі
XII — XVIII стст.
■ Мастацтва Беларусі
XIX — пач. XX стст.
■ Мастацтва Беларусі
XX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі
XVIII — пач. XX стст.
■ Мастацтва краін
Заходняй і Цэнтральнай
Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:
■ Выстаўка
Уладзіміра Савіча
"Размова з уласным
ценем, або Гульня з
колерам".

■ Выстаўка Мікалая
Селешчука "Паміж свят-
лом і ценем", прысве-
чаная 65-годдзю з дня
нараджэння мастака.
■ "Каралеўскія скарбы:
еўрапейскія
шэдэўры 1600 — 1800".
З калекцыі Музея Вікторыі
і Альберта (Лондан).

■ Партрэт Войцэха
Пуслоўскага пэндзля
Валенція Ваньковіча.
■ **Слукцкія паясы**
з фонду Нацыянальнага
мастацкага музея Літвы.
■ **Анатоль Каплан.
Графіка** (з фонду
Нацыянальнага
мастацкага музея
Беларусі).

■ **"Пад мірным небам"**
(праект "Нашы калекцыі").

Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."**

г. Мінск, вул.
Інтэрнацыяна-
льная, 33а.

Тэл.: 327 87 96.
■ Пастаянныя экспазіцыі:
"Парадныя залы",
"Жыццё і творчасць
Валенція Ваньковіча",
"Сядзібны партрэт
XVII — сяр. XIX стст."
■ **"Цярноўнік крэсаў"**
(сямейнае фота
Ваньковіча-Вайніловіча,
прысвечанае
Эдварду Вайніловічу,
заснавальніку
Чырвонага касцёла).
■ **"Аўтапартрэт"**
Валенція Ваньковіча
(выстаўка аднаго твора).

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ**

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі раён.

Тэл.: 507 44 68.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ **"Беларуская
посцілка"**.

**МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАКА-
БІРУЛІ
Ў Г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.

Тэл.: (8-0222) 22 48 87.
■ Экспазіцыя **"Культура
1-й пал. XIX ст."**.

■ **"Вясельныя
традыцыі Усходу.
Японія. Індыя. Карэя"**.

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

■ **"Старажытная
Беларусь"**.
■ **"Беларусь XVI —
XVIII стст. у партрэтах
і геральдыцы"**.
■ **"Водбліскі ваеннай
славы"**.
■ **"Мастацтва
ў гарадской культуры
XIX — пач. XX стст."**.
■ **"Вайна 1812 г.
у гісторыі Мінска"**.
Выстаўкі:
■ Выстаўка фатаграфій
А.Белавусова **"Радавод.
Успамін пра Вялікае
Княства Літоўскае"**.
■ **"Сяргей Вайцэхоўскі.
Генерал дзвюх армій"**.
■ **"Каштоўныя ўзоры"**
(золата ў помніках
дэкаратыўна-прыкладнага
мастацтва і пісьменства).

**ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП
Г. МІНСК,
ПР-Т НЕЗАЛЕЖНАСЦІ, 31А.**

Тэл.: 290 68 47.
■ Выстаўка піктарыяльнай
фатаграфіі Марыі Банэ
"Дом".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі
раён,
Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ **"Мір стары — Мір
новы"** (фотавыстаўка).
■ **"Кветкі для Марыі"**
(Л.Зарубіна).

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"**

г. Нясвіж, вул.
Ленінская, 19.

Тэл.: 8-01770 53196
■ Выстаўка **"Масонская
калекцыя са збору
Вацлава Федаровіча"**
(з фонду Віцебскага аблас-
нога краязнаўчага музея).

■ **Каралеўскія
скарбы: еўрапейскія
шэдэўры 1600 — 1800".**
З калекцыі Музея Вікторыі
і Альберта (Лондан).

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА**

г. Мінск, вул. Ака-
дэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя **"Якуб Колас.
Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка **"Якуб Колас:
боцман і адмірал"**.
■ Тэатралізаваная экскурсія
паводле казак Якуба Коласа.
■ **"Шляхам Янкі Купалы
да Якуба Коласа"**
(дэманструецца ў філіяле
"Мікалаеўшчына" Музея
Якуба Коласа, на Мемары-
яльнай сядзібе "Смоўня").
■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск,
вул. Янкі
Купалы, 4.

Тэл.: 327 78 66.
■ Экспазіцыя **"Шляхі"**
з 3D-праглядам.
■ **"Неўміручая Паўлінка."**
■ Цыкл музейна-
педагагічных заняткаў
з элементамі тэатраліза-
цыі **"Дзядзька Янка,
добры дзень!"** для дзя-
цей малодшага школьна-
га ўзросту і сямейнага
наведвальніка.
■ Інтэрактыўная гульня
**"У пошуках
Папараць-кветкі"**.

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск, вул.
М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:
■ **"Апякункі паэтычных
нябёс"**.
■ **"Васіль Быкаў. Шлях,
вызначаны лёсам"**.
■ **"Свет вачыма
дзяцей"**.
■ **"Няхай світае свету!"**.
■ Міні-выстаўка,
прысвечаная 100-годдзю
з дня нараджэння
Максіма Танка, **"Паэт з
нарчанскага краю"**.
■ Выстаўка **"Служэнне
Яе Вялікасці Айчыннай**

"Спадчыне" да 80-годдзя
Адама Мальдзіса.

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалеж-
насці, 25а.

Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ **"1812 г. Вайна і мір"**.

**ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ**

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.

Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка
палаца
Выстаўкі:
■ **"Адрас: Савецкі Саюз"**.
■ **"Гонар і веліч
краіны гор"**.
■ **"Гомель будзеца"**
■ **"Старадаўнія
гарады Беларусі
ў кнігах і артэфактах"**.
■ **"Ікона ў дрэве"**
(выстаўка У. Дзядкова).

Аб'ява*

**ОАО "Гомель-
Белпромкультура"**
спеціалізаванное прадпрыемства
по комплектації аб'ектаў культуры

**предлагает
любое
звуковое
и световое
оборудование
производства предприятий
Республики Беларусь**

**Форма оплаты любая.
Доставка и монтаж.**

**г. Гомель, ул. Барыкина, 82 "Б"
0232 408-172, 408-182;
+375 29 681 15 30
www.GBPK.by**

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І БАЛЭТА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

■ **16 — "Рамэа і Джульета"**
(балет у 2-х дзях)
С.Пракоф'ева.
■ **17 — "Трубадур"**
(опера ў 2-х дзях) Дж.Вердзі.
■ **18 — "Балеро"**
(балет-прысвячэнне ў адной дзеі)
М.Равеля.
■ **19, 21 — "Анюта"**
(балет у 2-х дзях)
В.Гаўрылін.
■ **20 — "Травіята"**
(опера ў 3-х дзях) Дж.Вердзі.

ТАЭАТР *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР
ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл./факс: 227 60 81.

■ **22 — "Стойкі алаваны
салдацік"** (казка для дзяцей і да-
рослых) паводле Г.Х. Андэрсена.
■ **15 — "Інтымны дзёнік"**
(**"Дзёнік паэта"**) (гісторыя кахан-
ня і здрады) С.Кавалёва.
■ **16 — "Шчаслівы муж"**
(камедыя) Ф.Аляхновіча.
■ **18 — "Сонечка"** (драма)
А.Паповай.
■ **19 — "Нязваны гоць"**
(меладрама) С.Бартохавай.
■ **20 — "Каласы пад сярпом
тваім"** (гістарычная драма)
паводле У.Караткевіча.
■ **22 — "Дажыць да прэм'еры"**
(камедыя) М.Рудкоўскага.

■ **"Класікі беларускага
жывапісу XX ст."**

Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ **"Свет звяроў
Гомельшчыны"**.
■ Выстаўка гомельскага ма-
стака П.Шалюты **"Духмяна
пахне лета і красуе"**.
■ **Куток жывых
экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных
растлін і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйныя
майстэрні і аддзел
па турызме (вул. Кірава, 8).**

**ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ**

г. Гродна, вул.
Замкавая, 16.
Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі:
■ **"Рэлігія і культура
ў Беларусі"**.
■ **"Эпоха. Час. Будынак"**.
Выстаўкі:
■ **"З крыніц спрадвечных"**.

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель, вул.
Пушкіна, 5.

Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Пастаянная ваенна-
гістарычная экспазіцыя.
■ Выстаўка тэхнікі
на адкрытай пляцоўцы.
■ Выстаўка **"Захаваем
на вякі. Новая паступ-
ленні і набыткі са збору
Гомельскага абласнога
музея ваеннай славы"**.
■ На тэрыторыі музея
працуе пнеўматычны цір.
■ **"Музей крыміналістыкі"**.

**ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ**

г. Ліда, вул.
Перамогі, 37а.

Тэл.: (8-0154) 53 22 44.
■ Пастаянная экспазіцыя
"Прырода Лідчыны".
Выстаўкі:
■ **"Вядзём пачатак
свой ад Гедыміна..."**.
■ **"Прадметы побыту
к. XIX — п. XX стст."**.
■ Выстаўка адной
карціны **"Партызаны"**.
■ **"Прывітанне,
ранейшая Ліда!"**.
■ **"Музейна-вобразная
зала "Хрушчоўка-60"**.
■ Турыстычна-пазнаваўчая
праграма **"Праз вякі, праз
стагоддзі"** ў Лідскім замку.
ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул.
Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

■ Персанальная
выстаўка **С.Волкава**.
■ Персанальная выстаўка
**А.Мароз "Фарбы зямлі
роднай"**.
■ Рэспубліканская ма-
стацкая выстаўка **"Ад
Менска да Мінска"**.
■ Мастацка-музычны
праект **"Autostrong"**.
**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**
г. Мінск,
Кастрычніцкая
плошча, 1.
Тэл.: 327 26 12.
■ Выставачны праект, прыс-
вечаны 5-годдзю фоташко-
лы "Мір фота".